

Bílé Biele Karpaty

časopis moravsko-slovenského pomezí

2/2017

40 Kč / 1,50 €

Koně

Jak šetřit vodou?

Vršatské Podhradie

Mikulášský jarmek

Vraťme stromořadí!

60 let Hornáckých slavností

1

2

3

4

5

Podzim

- 1 Bedle, Horné Srnie (Foto Jaroslav Vyhníčka)
- 2 Čertoryje (Foto Jan W. Jongepier)
- 3 Západ slnka v detaile (Foto Matej Žiak)
- 4 V sieti svetiel (Foto Matej Žiak)
- 5 Hrubá Vrbka (Foto František Gajovský)

Obsah

ÚVODNÍK

V hlavni roli Sus scrofa aneb Myslet jako hora 1

NÁŠ ROZHOVOR

Najväčšou hrozbou je odprírodnenie ľudí 2–3

UČÍME SE OD MALA

Jubileum pantoflíčků 4

OVOCE NAŠICH DĚDŮ

Milion ovocných stromů 5

Nové sady a louky 5

AKCE V BÍLYCH KARPATECH / AKCIE V BIELYCH KARPATOCH

Poklad v sade 6

Obnova Obrázkové hrušky 7

Mikulášský jarmek 8

Zelená dobrým nápadom 9

NAŠE KRAJINA

Vraťme stromořadí do krajiny! 10

Z KRONIKY

Stezky a cesty ve Filipově údolí 11–12

NAŠE OBCE

Vršatské Podhradie 13

NĚCO Z KULTURY / NIEČO Z KULTÚRY

60 let Hornáckých slavností 14–15

PORTRÉT

Milan Drgáč 16

ZPRÁVY ZE SPRÁVY / SPRÁVY ZO SPRÁVY

Evropsky chráněné druhy – Vrápenec malý 17

Naše národky oslavily třicítku 18

POLE NEORANÉ

Vlastní kůň – trochu drahý koníček 19–20

Koniec Mandincovy lipy

20

TÉMA

Jak šetřit vodou? 21–22

RECENZE

Zápisky z Hornácka 22

Slovácké vymalovánky 23

TAJEMSTVÍ PŘÍRODY / TAJOMSTVÁ PŘÍRODY

Nahlédněte do tajemného světa mravenců 24–25

POHÁDKA

Dvě bajky o koních 26

PRO CHYTRÉ DĚTI

Vánoční soutěž o tričko 27

V hlavní roli *Sus scrofa* aneb Myslet jako hora

Foto Lubomír Hlášek

2014 pronikl přes Rusko, Ukrajinu a Bělorusko do Pobaltí. Jedinou šancí k zamezení šíření je drasticky snížit stavy černé zvěře (například v Lotyšsku klesl počet ulovených divočáků na méně než třetinu – Myslivost 7/2017). Podle tamních lovců se kvůli moru změnilo všechno – chování zvěře, způsob jejího lovu – a mělo to i negativní ekonomické dopady. U nás se dosud (mimo několik katastrů jižně od Zlína) nákaza nerozšířila. Neznámená to ale, že bychom s touto možností neměli počítat, což vyvolává v myslivcích řadách vážné obavy.

Od pravěku symbol plodivé síly, mužnosti a odvahy. Jeden z nejrozšířenějších pozemských savců. Předek domácího zvířete, jehož některé s humornou nadsázkou označují kvůli výbornému masu a produktům z něj jako „krále zvířat“. Škůdce, který při vysokých stavech plení úrodu, přeorává louky, likviduje populace vzácných rostlin i drobných živočichů, od hmyzu až po ptáky a savce.

Ano, to všechno je prase divoké (*Sus scrofa*), jedna z českých mediálních celebrit těchto dní.

Za svou zvýšenou publicitu nevděčí tentokrát své příslovečné chytrosti ani impozantnímu zjevu dospělých kanců. Důvodem je africký mor prasat, který byl začátkem července prokázán u několika divočáků téměř u bran Zlína.

Nechci se detailně zabývat veterinárními opatřeními, která následovala. Byl ale nařízen intenzivní odlov v celém kraji, byly povoleny i jinak zakázané způsoby lovu. V okrese Zlín navíc dostávají myslivci za každý ulovený kus finanční odměnu. Mnohým z nich se však nezdá výše odměny dostatečná vzhledem k obtížnosti úkolu. Zaznívají dokonce hlasy, že se stát problém snaží „hodit“ na myslivce (LN 23. 9. 2017).

Zatím nebylo zjištěno, jak se k nám africký mor prasat dostal. Ve východní Evropě se objevil před deseti lety v Gruzii. V roce

zoologické zahrady. Ani když k tomu mnozí zemědělci vydatně přispívají pěstováním plodin typu kukuřice nebo řepky. Rovnováha v přírodě je životně důležitá a každé výraznější vychýlení se nám vrátí mnohonásobnou negativní ozvěnou.

Komplikací dnešní doby je nepochybně i působení mnoha zájmových skupin. Dříve rozhodoval majitel panství a sedlák. Dnes se v krajině potkávají zemědělci, lesníci, vodohospodáři, myslivci, ochránci přírody... Každý vidí jiné priority, každý se dívá z trochu jiného úhlu. Ale tak jako patří do přírody jeleni, zajáci, vlci i ještěři, patříme k péči o krajinu i my všichni. Proto je důležité, abychom, i když s některými aktéry vždy nesouhlasíme, poctivě hledali společného jmenovatele.

Pro uchování rovnováhy naší krajiny se musíme naučit přemýšlet v souvislostech, „myslet jako hora“, jak napsal velký lesník a ochránce přírody Aldo Leopold už někdy před sto lety. Dovolím si uzavřít jeho odstavcem: *Mám podezření, že tak jako srnčí stádo žije ve smrtelném strachu před svými vlky, tak hora žije ve smrtelném strachu před svými srnci. A možná k tomu má ještě lepší důvody, protože zatímco srneček sražený k zemi vlky může být nahrazen za dva nebo tři roky, pastviště zničené příliš mnoha srnci se nemusí obnovit ani za mnoho desetiletí.*

Libor Ambrozek

Přírodní památka Mravenčí louka po návštěvě divočáků (Foto Libor Ambrozek)

Najväčšou hrozbou je odprírodnenie ľudí

Od jara tohoto roku má Správa Chránené krajinné oblasti Biele Karpaty v Nemšovej-Kľúčovom nové vedení. Ing. Drahomír Stano (*1967), rodák z Dolní Súče, se rozhodl po více jak dvaceti letech věrné služby ve státní ochraně přírody skončit ve své ředitelské funkci. Moment tedy pro ohlednutí a hodnocení.

Drahomír Stano při mapování starých ovocných odrůd (Archív CHKO Biele Karpaty)

Jak se vyvíjela tvoje ochránářská dráha?

Bola postupná a dosť komplikovaná. Na Správu CHKO Biele Karpaty som sa nedostal hneď po skončení štúdia lesníctva na Vysokej škole lesníckej a drevárskej vo Zvolene. Po škole som bol aj nezamestnaný a pracoval v drevárskej výrobe. Čez verejnoprospešné práce na okresnom úrade som začal pracovať na Správe najskôr ako strážca, neskôr ako lesník. To bolo v roku 1992. Potom som tu už bol nepretržite až do júna 2000, keď vznikala Štátna ochrana prírody SR. Spájali sa pracoviská v Nemšovej a Trenčíne a ja som bol, spolu s kolegyňou botaničkou, prepustený. Vrátil som sa po úspešnom konkurze v roku 2003 ako krajinár a o necelý rok som bol úspešný v konkurze na pozíciu riaditeľa. V tejto funkcii som začal pôsobiť 1. júna 2004 a vydržal som presne trinásť rokov.

Které okolnosti tě vedly ke změně zaměstnání?

Vo výpovedi som uviedol, aj keď som nemusel, svoje dôvody. Pociť rozčarovava-

nia, opotrebovania a istej formy „vyhozenia“. Toto všetko bolo ale spôsobené rôznymi objektívnymi vplyvmi – hlavne smerovaním a riadením našej organizácie i ministerstva, s ktorými som sa už nevedel stotožniť. Zdalo sa mi, že sme nemohli dávať bielokarpatskej prírode to, čo by sme mali a čo by si zaslúžila. Zostáva mi dúfať, že z konkurzu vzíde schopnejší, progresívnejší, mladší a dravší riaditeľ. Alebo riadiateľka.

A co nyní budeš dělat?

Nudiť sa rozhodne neplánujem. Najskôr som chcel venovať pár mesiacov oddychu a „vnútornej obrode“. Napríklad zisťujem, kde je spodná hranica znížovania konzumu bez straty životného štandardu.

Nekončím ani s ochranou prírody – budem sa viac venovať tej dobrovoľnej, v občianskych združeniach Pre Prírodu a GenoFond, v Slovenskom ochránárskom sneme.

No a profesionálne by som sa chcel venovať ovocinárstvu. Naša malá „firmička“ Matica ovocná je vedľajším produktom projektu Bielokarpatský ovocný poklad. Jej činnosťou, okrem iného, chceme ukázať ľuďom v Bielych Karpatoch, že ovocinárstvom za dá užiť aj v dnešných podmienkach.

Okrem toho by som konečne chcel spoznať Biele a aj Bílé Karpaty. Ako profesionálny ochránca prírody som na to paradoxne nemal čas.

Jak to myslíš?

Funkcia riaditeľa je v podstate manažérska – musí zabezpečiť optimálne pracovné podmienky pre svojich odborných pracovníkov,

reprezentovať Správu a „hasiť“ problémy. Neverili by ste, aké je u nás ťažké nájsť napríklad perspektívneho zoológa alebo strážcu. A udržať si ich pri tých platoch, ktoré štátna ochrana prírody ponúka.

Do terénu som sa, hlavne v posledných rokoch, dostával len zriedka. Aj to často len „papierovo“, pri vykazovaní rôznych projektových činností. Pozná niektoré časti Bielych Karpát horšie ako bežný turista. Len cestu do chráneného územia a späť. Teraz by som si to rád pozrel tak komplexnejšie a poukladal do očí, hlavy a srdca. A nielen Biele Karpaty. Chcel by som napríklad prejsť, pekne pomaly, hrebeňom Malých Karpát až do Bratislavy. V júli som na desať dní zašiel na bicykli na východ Slovenska. Za kamarátmi, ktorých som nevidel od vysokej školy.

Kromě těch obecných úkolů, které jsi průběžně řešil, měl jsi pro ochranu přírody a krajiny Bielych Karpát nějaký směr, prioritu nebo, řekneme, nějakou vizi?

Keď sme s dvoma kolegami cestovali na konkurz na riaditeľa do Banskej Bystrice, mali sme len jednoduchú „stratégiu“ – chceli sme robiť len to, čo dovtedy. Teda čo najviac praktickej ochrany a výskumu. Hlavne sme nechceli, aby nám na Správu poslali nejakého dosadeného človečika, ktorý by len dohliadal na predpisy a napĺňanie litery zákona. Lebo o tom ochrana prírody nie je.

Postupne sa aj tá stratégia nejakou budovala, ale vždy to bolo skôr ad hoc, podľa priority jednotlivých projektov. Snažili sme sa hlavne udržať na uzde urbanizáciu bielokarpatských dolín. Alebo zachovať čo najpriateľnejšiu mieru údržby nelesnej krajiny – lúk, pasienkov či sádov. Tých subjektov, ktoré chcú a sú schopné tak po bielokarpatsky hospodáriť, je však žalosťne málo. A dotácie tento problém neriešia.

Radost z nové techniky na údržbu chránených území (Foto Sylva Mertanová)

Drahomír Stano (v strede) stál za úspešným projektom Bielokarpatský ovocný poklad. Jablčný mušt zo starých odrôd bol jedným z výsledkov tohto projektu. (Foto Zuzana Ištvanová)

Neudělali jste právě v oblasti péče o krajinu nějaký pokrok?

V podstate vychádzame z toho, čo nastavil, ešte keď žil, Paľo Deván – človek a kolega, ktorý bielokarpatskej prírode ozaj rozumel. Máme už lepšiu techniku, viacročné skúsenosti, zvládnutú logistiku. Ale tiež už sme rokmi opotrebovanejší a často skeptickí k akejkolvek zmene. Keďže málokto na Slovensku vie, čím napríklad sú Biele Karpaty špecifické a zapamätateľné, chcel som ich „značku“ budovať na troch pilieroch – orchideových lúčkach, ovocinárstve a bohatstve bezstavovcov, hlavne motýľov ako dáždnikových druhov.

Stále sa objavujú noví ľudia a mikrokomunity, noví starostovia a miestne akčné skupiny. Nie vždy však chápú bielokarpatskú realitu a realie. Zakapalo nám napríklad jedno slušne sa rozbiehajúce gazdovstvo pre to, že susedom, víkendovým rekreantom z okolitých chalúp, smrdeli zvieratá. A to je len taká perlička. Samozrejme smutná.

Ale jsou Biele Karpaty tak výjimečné, že ochranári musí zabrániť jejich modernímu rozvoji?

My sme to chápali tak, že vyhlásením CHKO je potrebné uchovať nejaké hodnoty. Prírodné aj krajinárske. O tých prírodných máme celkom dobrú predstavu rokmi výskumov a pozorovaní. Tie krajinárske sme len intuitívne tušili, až pokým pred asi desiatimi rokmi nenapadla na ministerstve niekoho ďalšia racionalizácia, teda znížovanie výmery jednotlivých CHKO.

Vďaka Pavlíne Mišíkovej a Petrovi Jančurovi s kolektívom bola práve u nás spracovaná metodika na hodnotenie krajinných hodnôt vo veľkoplošných chránených územiach. A ňou sa zistilo, že krajinárska hodnota Bielych Karpát je pravdepodobne väčšia ako prírodná a že tu máme krajinné prvky celoeurópskeho významu. Hlavne mozaiky lúč, sadov a malých poličok. Akurát teda, že zanikajú nestarostlivosťou alebo príliš intenzívnym užívaním.

Jsou však i subjekty, kteří hospodaří v souladu s přírodou a ku prospěchu krajiny.

Samozrejme, máme aj pozitívne príklady a sú to aj väčšie subjekty ako Agrosúča alebo PD Vršatec, v lesníctve zase Lesotur. To sú, bohužiaľ, skôr výnimky zo systému, závislé od osvietenosti jednotlivých ľudí v ich vedení. Jednou z hlavných príčin zanikania typickej bielokarpatskej krajiny a jej prírodných hodnôt mimo maloplošné chránené územia je systém dotácií v poľnohospodárstve – neracionálny, tajnostkársky a nerešpektujúci špecifika územia. Je absurdné, že až v posledných rokoch získala štátna ochrana prírody informácie, v ktorom chránenom území ktorý subjekt poberá dotácie a za čo.

Co považuješ za největší hrozbu bielokarpatské krajiny a přírodě?

Nemyslím, že by to bolo niečo konkrétne – zlý územný plán, nelegálny výrub brehového porastu alebo nová chatka na orchideovej lúke. V Bielych Karpatoch nehrozí dokonca ani nejaké masívne sťahovanie do miest či starnutie populácie. Ten problém je širší a ja by som ho zjednodušene nazval odprírodnenie ľudí.

Pozorujem to všade a prísunom informácii a moderných technológií sa to nezlepšuje. Skôr naopak. Ľudia žijú skôr virtuálne, v sterilnom svete hotových výrobkov, služieb a názorov. Jadranské pobrežie poznáme lepšie ako Oravu, barcelonských futbalistov lepšie ako svojich miestnych poslancov. Často už aj na dedine nepoznáme svojich susedov, lebo chodia domov len prespávať. A kosí trávnik. Aspoň desaťkrát za rok. Choré. Svoju prirodzenú potrebu byť v prírode potom naplňajú tak, že by chceli fotografovať jasne v septembri a obdivovať orchidey v novembri. A sú prekvapení, že to nejde, lebo veď orchidey kvitnú predsa celý rok. V záhradníctvach.

Chcelo by to nejaký optimizmus na záver, ale je to ťažké. Po toľkých rokoch v ochrane prírody sa človek zákonite stáva skeptikom. Stále verím v silu prírody. Poradí si so všetkými našimi výčinmi a vylepšeniami. Prežije aj ochranu prírody. Pre náš dobrý pocit zo života je ale určite dobré zasahovať do nej čo najmenej, brať si len nevyhnutné a s obdivom sa dívať, ako funguje, a snažiť sa porozumieť.

Jan W. Jongepier

Drahomír Stano predstavuje pamätnú pohľadnicu na otvorení náučného chodníka Okolo Vršatca v roku 2010. (Foto Jozef Májsky)

Jubileum pantoflíčků

Pantoflíček, to není jen orchidej s krásnými velkými květy, ale i pobočný spolek Českého svazu ochránců přírody (ČSOP) se sídlem v obci Slavkov na Uherskobrodsku.

Ve stanovách má Pantoflíček uvedenou působnost ve Zlínském kraji, ovšem reálně se soustředí především na ochranu přírody a ekologickou osvětu v bělokarpatském podhůří na dohled Velké Javořiny. V tomto roce slaví dvacet let trvání.

Nadšené začátky

Dnes má ČSOP Pantoflíček 15 členů a k tomu řadu příznivců, a to nejen ze Slavkova a Dolního Němčí, ale i z Uh. Brodu, Uh. Hradiště, Bojkovic či ze Starého Města. Začátky však byly skromnější a vázaly se především k činnosti Ekocentra Pantoflíček, které působilo na Základní škole v Dolním Němčí. Angažoval se v něm i Miloš Šťastný, který od roku 1980 vedl oddíl Mladí přírodovědci.

Vedoucí spolku Vlasta Ondrová vzpomíná: „Impulsem byl projekt, který nám umožnil vybudovat stálou výstavu Příroda Bílých Karpat. V tom nám pomohla kromě vedení školy řada přátel: Pavel Kuča, Květoš Fryšták, Albert Gottwald a v neposlední řadě vlčnovský výtvarník Pavel Procházka. Na jeho dioramata Bílých Karpat – Pole, Louka, Les a Voda – jsme i dnes pyšní, protože se mu v nich podařilo vystihnout typické i nejzajímavější prvky naší krajiny. Kantorům i žákům, kteří naši výstavu navštívili, se velice líbila. Dnes už expozice v původní podobě bohužel neexistuje. Byla to přitom chloubka školy.“

Práce s dětmi

Kromě výukových programů, se kterými Vlasta Ondrová a její nástupci jezdili po školách a školkách regionu, dolněmčanské ekocentrum organizovalo i exkurze a výlety. Dnes vyráží již dospělý spolek několikrát do roka do zajímavých přírodních lokalit, a to nejen moravských.

Pokud jde o osvětovou činnost na základní škole, paní Ondrová nejraději vzpomíná na přírodovědný kroužek Zeleňáci, který to dotáhl až do celostátního kola soutěže Zlatý list. „S kluky z tohoto oddílu jsme podnikli řadu akcí. Třeba večerní vycházka na Slavkovské louky, kdy jsme pozorovali kometu, je nezapomenutelná. No, dnes jsou z kluků už ctihodní otcové rodin.“ Práce s mládeží je pořád pro dospělé pantoflíčky podstatná. Jezdí s výukovými programy po školách, vedou exkurze do vybraných území a každoročně ve Slavkově pořádají Den Země, Den dětí i Den stromů.

Díky ekologickým aktivitám žáků tehdy vedených učitelkou Janou Trtkovou dolněmčanská ZŠ získala i ocenění Ekoškola, a tak je na místě zalitovat, že školní ekocentrum jako takové z důvodu slábnoucí finanční podpory přestalo existovat. Dnes z něho zbyl dětský kroužek Pantoflíček, který převzala mladá krajinařka Pavla Mudráková.

Den stromů u hrušky se žáky ZŠ Horní Němčí, 2015 (Foto Alena Ondrová)

jehlancovitě, mečíky, zárazy, nebo třeba jedovatý oměj vlčí. Když jsme to všechno viděli kvést v té léta nepokosené starině, s chutí jsme se do toho pustili, samozřejmě v součinnosti se Správou CHKO, s níž se nám výborně spolupracuje,“ hodnotí činnost spolku paní Ondrová.

Členové Pantoflíčku ve spolupráci s blízkými obcemi také vysazují remízy i jednotlivé stromy. Letos třeba řadu třešní u Dolního Němčí a v minulém roce památný dub k 900. výročí bitvy na Lucském poli na horním konci zmíněné obce.

Starost si žádá i okolí Nováckého kříže, který se nachází v láně na trase bývalé polní cesty ze Slavkova do Nivnice. Vysazeny tam byly dvě lípy a dvě oskerušky. V roce 2011 se díky aktivitě zdejších ochránců podařilo zachránit staletou hrušeň rostoucí u Horního Němčí, která pak v soutěži Strom roku obsadila 2. místo. Stejně jako na lokalitě Kolo byl u majestátního stromu umístěn infopanel.

Zapomenout by se nemělo ani na obnovu karpatské studánky zvané „Knižecí“, která leží v jižním cípu Slavkovských luk. Voda z ní chutná znamenitě a členům spolku i náhodným kolemjdoucím skýtá vítanou příležitost k osvěžení.

Činnost ČSOP Pantoflíček je pestrá a všem zájemcům o ochranu a údržbu bělokarpatské přírody přístupná. Pokud byste se chtěli připojit, pantoflíčci vás mezi sebe rádi přivítají.

Petr Slinták

Aktivity v krajině

ČSOP Pantoflíček má už šestý rok na starosti mokřadní lokalitu Kolo na území Slavkovských luk. Členové spolku tam kosí, hrabou i uklízí. Odměnou jsou jim tisíce exemplářů prstnatce pletního, které každoročně počítají. A to si čerstvě přibrali ještě další půlhektarový mokřad. Říkají mu Kolo 2 neboli K2. „Zde rostou výstavní lilie zlatohlavé, ale i snědky

Hrabání Kola v roce 2014 (Foto Vlasta Ondrová)

Milion ovocných stromů

Dodnes se ve starých alejích, sadech, vinohradech a zahradách v Bílých Karpatech i jinde zachovaly místní a krajové odrůdy hrušní, jabloní, třešní, meruněk a slivoní, ale i řada jiných vzácných ovocných dřevin, jako jsou moruše či oskeruše.

V poslední době mezi pěstiteli i širokou veřejností roste znovu zájem o toto dědictví. Vznikly různé iniciativy na mapování, záchranu a využití tradičních ovocných stromů.

Jednou z iniciativ je program *Milion ovocných stromů* pro krajinu, který chce nejen zvýšit povědomí o významu ovocných stromů, ale také vrátit do zemědělské krajiny odolné tradiční ovocné druhy a odrůdy. Výsadby mohou zvýšit biodiverzitu, zadržet vodu a půdu v krajině, ale také podpořit zaměstnanost. Jedná se o společný program místních akčních skupin (MAS) obcí, spolků a odborných institucí, který podporuje ministerstvo zemědělství a ministerstvo životního prostředí na období 2015–2023.

Jeden z prvních výstupů programu je *Příručka pro výsadby ovocných dřevin do krajiny Čech, Moravy a Slezska*, ve které jsou obsaženy praktické návody na záchranu, pěstování a užití ovocných dřevin.

Na Strážnicku byly v rámci tohoto programu vysázeny již první ovocné aleje a obecní sady. Na jaře tohoto roku byla vysázena alej 120 stromů od Sudoměřic k Mlýnkům. V Tasově a Tvarožné Lhotě byly v letech 2015–2017 obnoveny třešňové aleje u místních cest. Celkem zde bylo vysazeno 90 třešní. Dále byly v letech 2015 a 2016 ve spolupráci se Správou a údržbou silnic Jihomoravského kraje (oblast Hodonín) obnoveny výsadby především slivoní podél místních komunikací u obcí Kněždub, Hroznová Lhota a Tvarožná Lhota.

A to ještě není všechno. Na 8 ha obecních pastvin Travičná nad obcí Tva-

rožná Lhota vzniká od roku 2015 krajinotvorný genofondový sad s desítkami odrůd oskeruší z jihovýchodní Moravy i jiných regionů. A v loňském roce začala obnova pětihektarového sadu starých ovocných odrůd v areálu strážnického skanzenu. Od roku 2015 se podařilo obnovit školní sady v Hroznové Lhotě a Žeravínách. V dalších obcích jsou projekty připravovány.

Na ovocné výsadby v krajině mohou obce, spolky i soukromníci získat finanční podporu především od ministerstva životního prostředí. Více informací poskytne jmenovaná příručka, která je

volně dostupná na www.milionstromu.cz. Tištěnou příručku lze zakoupit ve Vzdělávacím a informačním středisku Bílé Karpaty ve Veselí nad Moravou nebo v kanceláři MAS Strážnicko ve Strážnici.

**Vít Hrdoušek
Tvarožná Lhota**

Mgr. Vít Hrdoušek (*1972) je manažerem Místní akční skupiny Strážnicko.

Nové sady a louky

Loni na podzim se v poli u silnice za obcí Louka směrem na Blatnici objevil pás nově vysázených stromů. Do letošního podzimu se začal zelenat i podrost pod nimi.

Výsadbu umožnila vstřícnost majitelky pozemku v rámci projektu *Obnova krajiny – květnatá louka se solitéry a ovocné stromořadí*, který připravila ZO ČSOP Bílé Karpaty. Projekt byl finančně podpořen Ministerstvem životního prostředí ČR.

Z původního 15hektarového pole bylo 3,5 hektaru zatrávněno regionálním osivem, které bylo získáno kartáčováním na původních loukách. Na malé části o výměře 300 m² bylo použito „zelené seno“ – nakosená hmota z druhově bohaté louky, která se rozprostře na ornou půdu. Semínka lučních druhů pak vypadají a zbývající hmota tvoří ochranný mulč. I když letošní suchý rok klíčení moc nepřál, vyrostl sveřep vzpřímený, kostřava žlábkatá a rozkvetly zde aspoň pořidku chrpy, šalvěje, objevil se i úročník nebo svízel syřišťový.

Sucho se podepsalo i na ujímání 47 zasázených stromků. Asi čtvrtinu z nich, hlavně švestky Durancie, bude potřeba podsadit znovu, ostatní se držely statečně. V luční ploše tak najdeme lípy srdčité, duby letní, třešně, v ovocném stromořadí ořešáky, Durancie, jabloně Jaderničky moravské, dále hrušně, moruše a oskeruši.

Tato plocha se starými odrůdami ovocných dřevin zde nezůstane osamocena. Ve spolupráci s Obcí Louka probíhá v současnosti díky dalšímu podobnému projektu obnova obecního sadu na svaahu nad kostelem. Po léta neudržovaná

Ministerstvo životního prostředí

plocha byla v předjaří zbavena keřového náletu a pokosena. Na podzim zde bude ve spolupráci s místními obyvateli vysazeno 40 stromků, jejichž složení navrhli místní obyvatelé.

**Ivana Jongepierová
Veselí nad Moravou**

RNDr. Ivana Jongepierová (*1962) je předsedkyní ZO ČSOP Bílé Karpaty.

Rozprostření zeleného sena (Foto Ivana Jongepierová)

Poklad v sade

Centrum Veronica Hostětín

- 11.–12. listopadu: **Mezinárodní den pasivních domů** – prohlídka pasivního domu; nutno se přihlásit.
- únor, březen 2018: **Principy řezu ovocných dřevin** – 3 dvoudenní víkendové kurzy.

Další informace: hostetin.veronica.cz.

Ochranáři pracují aj v novembri

Občianske združenie Pre Prírodu a Karpatské ochrannárske združenie altruistov v spolupráci so Správou CHKO Biele Karpaty pripravili niekoľko víkendových ochrannárskych brigád v Bielych Karpatoch. Druhý októbrový víkend už pracovali na čistení lúky a mokrade v PP Brezovská dolina v Červenom Kameni.

- 20.–22. október: **Pred srnou a jeleňom, schovajme stromček za plotom** – výmena oplôtkov okolo stromčekov za väčšie a vyššie, príprava genofondového sadu starých odrôd v Starej Turej – Súši na zimu.
- 10.–12. november: **Veľká októbrová borovicová revolúcia** – odstraňovanie nepôvodnej borovice čiernej v dynamickom skalnom teréne pre blaho populácie jasoňa červenookého v PR Vršatské Bradlá.
- 24.–26. november: **Oslobodzovanie šípokových ruženiak 2** – čistenie okolia starých solitérnych hrúšiek na lúkach okolo Hrabovky.

Viac na <https://sk-sk.facebook.com/preprirodu/> alebo na www.preprirodu.sk.

Foto Jakub Cívik

Valašské Klobouky

- 1.–3. prosince: **26. Valašský mikulášský jarmek** – starodávna remesla, adventní lidové zvyky, kyselica, rožněné jehněčí.

Bližší informace: www.jarmek.cz.

Od 10. do 12. augusta usporiadalo občianske združenie Pre Prírodu v spolupráci s o. z. GenoFond a Správou CHKO Biele Karpaty pracovný ochrannársky tábor v genofondovom sade na Súši pri Starej Turej.

Niektoré ovocné stromy, vysadené v roku 2014, už prerástli svoje pôvodné oplôtky a ich korunky boli vystavené vysokému tlaku jelenej zveri. V snahe zabrániť ohryzu bola teda hlavnou pracovnou náplňou dobrovoľníkov výmena starých oplôtkov za nové. Ich základ tvoria pri každom strome štyri pevné dubové alebo agátové koly. Tie sú oproti pôvodným vyššie a osadené ďalej od seba.

Vďaka výmene králičieho pletiva za lesnícke sa tiež výrazne zjednodušil prístup k stromom, čo oceníme pri ďalšej starostlivosti. Vzhľadom na fyzickú náročnosť bola výmena oplôtkov najmä mužskou záležitosťou, dievčatá sa preto ujali nie menej dôležitého polievania, okopávania a mulčovania. Zároveň sa im podarilo zrecyklovať časť starého pletiva, ktoré našlo využitie ako ochrana kmienkov pred hlodavcami.

Popri práci vedúci tábora Bruno Jakubec vysvetlil najmä novým tváram v sade základy starostlivosti oň. V horúcom počasí padlo vhod kúpanie na priehrade Dubník a návšteva pivovaru v Starej Turej. Prácu i zábavu nepokazila ani zmena počasia, sprevádzaná celkom intenzívnymi zrážkami. Vďaka nim aspoň nebolo potrebné ďalšie polievanie stromčekov, ktoré tento rok trpeli extrémnym nedostatkom vlahy. Napriek tomu, že lokalita Súš nezostáva svojmu menu nič dlžná, veľká časť stromov tieto nie práve najideálnejšie podmienky zatiaľ obstojne zvláda. Všetky bez poškodenia prežili aj nočnú víchricu, ktorá neobišla ani Starú Turú a spôsobila tu nemalé škody.

Hoci na prvú úrodu si ešte pár rokov počkáme, sme radi, že genofondo-

Zatĺkanie nových kolov okolo jedného zo stromčekov (Foto Jakub Cívik)

vý sad rastie do krásy a aj vďaka tomuto štvordňovému táboru sme opäť malým kúskom prispeli k záchrane bielokarpatského ovocného pokladu.

Jakub Cívik
Púchov

Mgr. Jakub Cívik (*1993) je doktorandom na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a tiež filmárom. V roku 2014 natočil dokumentárny film Biele Karpaty – Kráľovstvo strážené Vršatcom. Je členom o. z. Pre Prírodu.

Časť sadu po výmene oplôtkov a okopaní stromčekov (Foto Jakub Cívik)

Obnova Obrázkové hrušky

Když byla v sobotu 5. července 2014 pokácena tzv. Obrázková hruška u silnice před vstupem do obce Návojná, byl to čin, který změnil podobu pro obec významného místa.

Ono odstranění stromu s památným obrázkem, o jehož historii jsme psali v čísle 1/2015, však nebylo samoučelné. Bylo vyvoláno plánovanou úpravou dopravní situace v dané lokalitě. Místní považovali za důležité, aby strom, který patřil k dějinám obce, nebyl pokácen anonymně, nýbrž s jakousi vážností, která mu přináležela. Kácení se tehdy zúčastnili: Petr Káňa starší č. p. 64, kronikář Aleš Naňák č. p. 31, Tomáš Měříčka č. p. 24, Viktor Tichý z Valašských Klobouk a Jaroslav Novák z Nedašova č. p. 309. Ze stromu byl sejmut obrázek Svaté rodiny a uložen byl následně v ateliéru Petra Káni. Kmen poražené hrušně byl rozřezán na několik částí a ty pak byly uskladněny ve dvoře ateliéru.

Při osazování větve s obrázkem (Foto Aleš Naňák)

Strážce Závřší

Obrázková hruška nebyla obyčejným stromem. Její vzrostlý kmen nesl památný obrázek připomínající událost hluboko v dějinách Návojně, zároveň však dotvářel zvláštní charakter místa u starobylé cesty – tepny, která spojuje Závřší s okolním světem. Všichni, kdo slyšeli, jak se kmen stromu láme a poté padá k zemi, podvědomě cítili, že tradice místa by měla být zachována, a to i s ohledem na generace těch, co toto místo se svatým obrázkem cítili. Nebylo potřeba mnoha slov. Ještě

během odklizení těžkého vrásčitého kmene bylo domluveno, že do roka bude obrázek Svaté rodiny navrácen. Příchozí na Závřší bude znovu vítat, odcházejícím bude připomínat jejich kořeny.

Obnova

Koncem června roku 2015 upravil Petr Káňa jednu ze silných a vhodně tvarovaných větví skácené hrušně tak, že se z ní stal nosný prvek, na nějž mohl být památný obrázek Svaté rodiny bezpečně připevněn. V tu dobu již byla před ukončením rekonstrukce silnice III/50736 od železničního přejezdu v Návojně po most č. 50736-3 u budovy bývalého zámku a mohlo dojít i k obnově místa původní Obrázkové hrušky. Upravená silniční situace však znemožnila instalovat obrázek přímo do prostoru,

Jeden z obrázků Petra Káni (Foto Aleš Naňák)

Živá hrušeň

Atributy místa by tak mohly být kompletní – najdeme zde nazaretskou rodinu, nese ji i původní dřevo. Ale nezůstane jen u toho. Návojští chtějí, aby na výjimečný strom neupomínala pouze jeho „neživá“ torzální část. Pro rok 2018 je uvažováno, že místo doplní nejen prvky odpočinkové architektury, ale hlavně mladá hrušeň totožného druhu. Důležité je, že půjde o exemplář, který se podařilo z jádřerka původní hrušně vypěstovat návojskému rodáku Vojtěchu Káňovi. Jeho otec pak starou hrušeň s úspěchem narouboval, takže dnes existují dvě živé památky na přírodní dominantu vstupu do obce, které se mohou stát její důstojnou náhradou.

Dřevo z původního kmene

Nevšedně se využilo i dřevo z kmene skácené hrušně. Z jedné části bylo zhotoveno plato a po něm při rorátních mších svatých v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Nedašově v roce 2016 symbolicky putovala soška Matky Boží spolu se Světlem, které prozařovalo Temnotu tohoto světa.

Další části kmene inspirovaly Petra Káňu k tvorbě originálních uměleckých děl. Dutá část kmene nařezaná na jednotlivé díly se pod jeho rukama stala originálním rámem pro působivé obrazy s různými tématy. Každý z motivů je jiný. Všechny však spojuje touha po volnosti a úcta k přírodě.

Co říci závěrem? Inu tradice místa návojské Obrázkové hrušky žije. A ani její dřevo se neproměnilo v popel či prach. V jiné podobě stále promlouvá k tomu, kdo je ochoten její odkaz vnímat.

kde stará hrušeň stála, proto byl zvolen protější svah nově zpevněný gabionovou zidkou.

Dnem, kdy došlo k naplnění daného slibu, se stal slunečný pátek 3. července 2015. Na svahu nad silnicí se sešli Petr Káňa starší, Miroslav Tulpa č. p. 92, Karel Naňák č. p. 121, Jiří Šenkeřík č. p. 186 a Aleš Naňák se synem Jakubem. Torzo větve bylo zapuštěno do země a obnovený obrázek se po téměř roční pauze vrátil na své místo. Nenápadně a skromně se obrací ke všem, kdo putují po cestě pod ním.

Aleš Naňák

Mikulášský jarmek

Máte-li začátkem prosince chuť potkat na jednom místě rej pekelníků, krojované muzikanty všeho věku, lidové řemeslníky při práci a k tomu i nějakého toho svatého, Valašský mikulášský jarmek ve Valašských Kloboukách je jedinečnou příležitostí. Letos proběhne 26. ročník této akce, přičemž hlavní program je připraven na sobotu 2. prosince.

Pokud jste zavítali na jarmek v minulých letech, první co vás na klobouckém náměstí uchvátilo, byla směsice zvuků a vůní. Jakoby odevšad řinčely kravské a jiné zvonce, nezbytný to doplněk pekelných vyslanců. A aby ne, čertů se tu prohánělo mnoho a každá jejich skupina byla jiná. Člověk mohl poznat čertiska místní, ale i z Nedašova, Francovy Lhoty a dalších okolních vesnic. Nadělali rámsu, tu a tam vyplatili nezdárníky, ale obecně svoje řádění krotili. Vládu nad nimi pevně držel svatý Mikuláš. Chtěl-li někdo, on a jeho rohatý doprovod se s ním třeba i vyfotil.

Řemesla

Od čertů bylo možno zavítat k některému z řemeslníků, kteří tu s nadšením svůj talent přetvářeli do hmatatelné podoby. Byl tu řezbář, kovář, kameník, košíkář, dráteník a jiní. Jejich šikovné ruce během okamžiku umně vytvářely z neurčitých tvarů cosi, co za pár okamžiků bylo pěknou hračkou či užitečným nástrojem. Někteří pobídlí i okolostojící, aby si jejich práci

zkusili, záleželo jen na nich a na jejich odvaze.

Nezaměnitelná vůně pak mnohé přilákala k ochutnávce zabijačkových dobrot. Veselý strýc řezník bodrým hlasem vyprávěl jednu z mnoha osvědčených historek a mezitím nabízel některou z teplých lahůdek, co už měl hotové. O kus dál se ozývala hra na housle. Muzikanti v krojích zpívali starou píseň a kterýsi z přihlížejících jim do štamprlky naléval slivovici na zahřátí. Málokdo odolal.

Zábava i poučení

Byli samozřejmě i ti, kteří hledali jiné zahřátí – takoví mohli zavítat třeba do kulturního domu. Tam už byla k dostání kyselica či klobásky, k tomu se na podiu střídaly folklorní soubory a na balkóně probíhala výstava jablek rozličných odrůd, přičemž mnohé z nich patřily k těm krajovým a starobylým. Ani starou radnici nemohl člověk minout bez povšimnutí. Otevřeným oknem se nesl ženský zpěv, a když jste se protlačili dovnitř, spatřili jste tetičky ze Závrsí, jak derou peří, lámou len, předou vlnu a u toho všeho si mezi zpěvem krásným nářečím stihnou i popovprávět.

A otevřena byla spousta dřevěnic. V jedné se zdobily perníky a hrálo loutkové divadlo, v další se pekly vánoční oplatky či páni z těsta, koštoval se jehněčí guláš. Kdo nahlédl do blízké stodoly, možná byl

Foto Vojtěch Káňa

překvapen nezvyklou výzvou – mohl si jít skočit do sena! No uznejte, kdo vám dnes něco podobného nabídne?

Další vyžití

Jiným překvapením byl pasáček ovcí a koz na dvorku se svým neodmyslitelným psím pomocníkem. Jejich kousky vykouzly úsměvy na tvářích starých i mladých. V další dřevěnici zase švec zasvěcoval posluchače do svého umění, vedle něj potom jiný z lidových tvůrců předváděl výrobu slaměných ozdob. A kdo chtěl, mohl se posadit a poslechnout si vzpomínky na čas, kdy po kotárech chodili ogaři a cěrky s pišťalkami.

Na další kulturní zážitky se mohli návštěvníci těšit v budově gymnázia, kde zpíval studentský sbor a hrála cimbálová muzika. K vidění byly i výstavy z děl regionálních umělců. Mnoho toho bylo k vidění, mnoho. Člověk chvílemi zatoužil i po klidném koutu. Ten našel v kostele Povýšení svatého Kříže. Mohl tam najít povznesení ducha, ale i pohled na celý ten mumraj z výšky, protože otevřena byla kostelní věž. Kdo po schodech vystoupal až nahoru, právem se cítil nad věci.

Ale konec ohlížení, přípravy na ten letošní jarmekový víkend jsou už v plném proudu, takže pokud vás tato letmá vzpomínka zaujala, přijďte!

Aleš Naňák

Foto Vojtěch Káňa

Zelená dobrým nápadom

Snaha o získanie financií z grantových programov na rozvoj obce Bzince pod Javorinou sa vypláca. Tento rok obec získala financie zatiaľ na štyri projekty.

V environmentálnom grantovom programe Trenčianskeho samosprávneho kraja Zelené oči v rámci projektu Zelená župa uspela hneď s dvoma projektmi, *Komunitná záhrada Cetuna* a *Revitalizácia areálu bývalej školy Hrubá Strana*. Účelom grantového programu Zelené oči je podpora činností zameraných na ochranu a zlepšenie stavu životného prostredia a zvýšenie environmentálneho povedomia občanov na území Trenčianskeho kraja.

Cetuna

Projekt *Komunitná záhrada Cetuna* je podporený sumou 1390 € na vytvorenie priestoru stretávania sa občanov miestnej časti a ich spoločnú relaxáciu. V areáli bývalej materskej školy Cetuna sa už buduje komunitná záhrada s tromi vyvýšenými bylinkovými záhonmi. Pred súčasným drôteným plotom v zadnej časti bude na jeseň vysadený živý plot z jedlých, prevažne pôvodných odrôd bielokarpatských ovocných stromov a kríkov. Výhodou vyvýšených záhonov je, že o zasadené bylinky a koreňiny sa môžu starať i ľudia so zdravotnými ťažkosťami. Ide o projekt vytvorenia záhrady ako terapie a miesta na stretávanie pre mamičky s deťmi, ako aj seniorov.

Hrubá Strana

Na druhý projekt obec v druhom kole programu získala 1171 €. Zámerom je vyčistenie areálu bývalej školy v miestnej časti Hrubá Strana od náletových drevín a odpadu a záchrana starých stromov v areáli. Do vyčistených priestorov

Archív obce Bzince pod Javorinou

je plánovaná výsadba živého plotu opäť s dôrazom na bielokarpatské druhy, čím prispejeme k záchrane vzácneho genofondu typického pre naše kopanice. Výsadba a štepenie pôvodných bielokarpatských drevín bude robená na jeseň formou workshopu pre občanov. Takto vznikne prírodný priestor pre deti a dospelých z blízkeho okolia, aby sa mohli spoločne stretávať.

Mobilizácia k cyklotrase

Do tretice sa obec zapojila do pilotného grantového programu „Participatívny – komunitný rozpočet Trenčianskeho samosprávneho kraja“ vychádzajúceho z modelu demokratickej účasti, ktorý v roku 1989 vyvinulo brazílske mesto Porto Alegre. Znamená to, že členovia určitej komunity priamo rozhodujú o tom, ako využijú časť verejného rozpočtu. Inými slovami: ľudia, ktorí platia dane, rozhodujú o ich využití.

Komisia po verejnej prezentácii posunula náš projekt *Doplnenie mobilizácie k medzinárodnej cyklotrase* do druhého kola, kde sa rozhodovalo verejným online hlasovaním. Obec bola úspešná a získala sumu 2182 €. Cieľom je osadenie dreveného odpočívadla a infotabule s mapou v miestnej časti Hrubá Strana a samostatne stojacu

infotabulu v miestnej časti Cetuna na medzinárodnej cyklotrase, ktorá vedie cez tieto miestne časti obce. Práve tu bývajú turisti a cyklisti často dezorientovaní a hľadajú usmernenie, kadiaľ pokračuje medzinárodná cyklotrasa C1 Okolo Javoriny.

Súčasťou projektu bude akcia „Spoznaj kopanice na biku“. Obec v spolupráci s o. z. Kopanice v pohybe odovzdá v rámci projektu verejnosti mobilizáciu a tabule a pozve občanov

na ukončenie cyklistickej sezóny jazdu na Veľkú Javorinu. Trasa pre rodiny s deťmi bude skrátená po Barinu pri Minifarme, kde si najmä detičky vychutnajú jednu zo zaujímavých atrakcií, ktorú ponúkajú kopanice pod vrchom Veľká Javorina. Veríme,

že projekt pomôže poskytnúť cyklistom, ale i turistom kvalitnejšie služby, aby mohli spoznávať krásy kopaníc pod vrchom Veľká Javorina a vychutnať si neopakovateľnú atmosféru bez problémov s hľadaním správnej cesty.

**TRENČIANSKY
SAMOSPRÁVNY
KRAJ**

ROZHODUJ

**Jana Potfajová
Bzince pod Javorinou**

Mgr. Jana Potfajová (*1987) vyštudovala Regionálnu geografiu, rozvoj regiónov a európsku integráciu na PriF UK Bratislava, v súčasnosti pôsobí na pozícii manažér projektov, životné prostredie a územné plánovanie pre obec Bzince pod Javorinou.

Komunitná záhrada bude miestom stretávania všetkých generácií obyvateľov Cetuny. (Foto Jana Potfajová)

Vraťme stromořadí do krajiny!

Dožívající stromořadí jabloní při cestě ze Slavkova do Dolního Němčí bylo letos bez náhrady vykáceno. (Foto Petr Slinták)

Aleje a stromořadí vytváří typický kolorit krajiny českých zemí již dlouhá staletí. I na Moravě jsou něčím, bez čeho si prostor obklopující města i vesnice těžko dokážeme představit. Ostatně krásu stromořadí mnohokrát ztvárnili malíři nebo fotografové. Aleje k naší krajině přirozeně patří.

Vysazování stromořadí podél silnic bylo dříve nařizováno panovníky i pověřenými úřady. Od dob císařovny Marie Terezie se sice mnohé změnilo, ale ještě v průběhu 20. století byly aleje systematicky udržovány. Současné tendence jsou však v některých částech naší země opačné.

Z krajiny se postupně ztrácejí desítky stromořadí a mnohdy bez rozvahy a uměřenosti jsou káceny tisíce stromů. Pokud se zaměříme na část podhůří Bílých Karpat, tak už jen v prostoru jižně od Uherského Brodu lze vyjmenovat řadu příkladů. Třeba vykácená a dodnes neobnovená třešňová alej mezi Nivnicí a Dolním Němčím nebo již téměř holé silniční okraje mezi Nivnicí a Uherským Brodem. Stromy takřka vymřely i kolem silnice z Nivnice do Suché Loze a poslední stromy byly letos pracovníky krajské správy silnic vykáceny i při cestě ze Slavkova do Dolního Němčí. Tamní vozovka se sice rekonstruuje, ale s obnovou zeleně se na dotýčných pozemcích aktuálně nepočítá.

Z tohoto důvodu se spolek ČSOP Pantoflíček ve Slavkově rozhodl představitelům Zlínského kraje poslat otevřený dopis, ve kterém na neblahý stav silničních stromořadí upozorňuje. V dopise členové Pantoflíčku spolu s dalšími signatáři žádají, aby kompetentní představitelé kraje veřejně deklarovali podporu zachování a obnovy stromořadí kolem silnic.

Silniční provoz

Úbytek zeleně znamená méně stínu a urychluje vysychání půdy, nemluvě o zhoršujícím se krajiněm rázu. Důvody kácení stromů podél silnic však zdánlivě vypadají, v dnešní uspěchané a materialistické době, logicky. Bezpečnost autoprovozu je proto častým důvodem k likvidaci stromořadí podél frekventovaných vozovek. Při cestách nižších tříd stromy sice dožívají, ale většinou bez náhrady. Je to tak správně?

Co se týká dopravních nehod, lze konstatovat, že jejich důvodem je pouze v ojedinělých případech samotná přítomnost stromů. Za havárie většinou mohou především sami řidiči jedoucí nepřiměřenou rychlostí nebo nedodržující pravidla silničního provozu.

Při uvažování, jestli sázet a udržovat stromy kolem silnic, se přitom zapomíná na kladný význam, který stromořadí mají. Vylepšují krajinový ráz a dávají krajině strukturu důležitou pro přírodu, a to včetně člověka. Stromy jsou přirozenými orientačními body a nejen v mlze řidiče pomáhají směřovat. Nadto je rychlost projíždějících automobilů na silnicích obklopených stromy obecně nižší, protože aleje podvědomě nutí řidiče k opatrnější jízdě.

Další plusy

Stromořadí sice vyžadují péči, která něco stojí, ale ta se společností vrácí v mnoha ohledech. Aleje s keřovými porosty zbrzdí vlnu větrnou a vodní erozi, zvlhčují vzduch, snižují prašnost a brání vytváření sněhových jazyků. Stromy kolem silnic též chrání vozovky i automobily před přehříváním, což přispívá k větší trvanlivosti asfaltu i menší únavě řidičů. Mnohé stromy nebo keře navíc poskytují potravu ptactvu.

Klady stromořadí kolem silnic tedy převažují. Aleje jsou zkrátka nejen krásné, ale také užitečné. Doufejme proto, že management správy silnic brzo začne stromy vracet tam, odkud zmizely. Bylo by hezké, kdyby krajina v podhůří Bílých Karpat třeba do pěti let byla zdobena obnovy stromořadími.

Jan W. Jongepier
Petr Slinták

Skácené topoly u Tasova nahrazuje nová výsadba (Foto Jan W. Jongepier)

Stezky a cesty ve Filipově údolí

Síť stezek a cest se začala vytvářet s prvním osídlením. Byly to nejschůdnější trasy se zdroji vody. Spojovaly nejenom sousední vesnice a města, ale jednalo se hlavně o dálkové cesty. Původní trasy cest vedly ze severu na jih a z východu na západ, a tak se nemohly vyhnout území Moravy.

Na tyto hlavní trasy pak navazovaly menší regionální. Cesty v této době nebyly přesně vytyčené, byla zde jen místa, kterým se cestující nemohli vyhnout, a města, která nemohli minout.

Za svou historii Uherská stezka několikrát změnila svou trasu. Na východní Moravě šla přes Uherské Hradiště a Uherský Brod, kde se dále větvila. Poté se v listinách uvádí jako jedna z jejich možných tras cesta Českých strážů vedoucí přes Vojšické louky. Největší změnu však znamenala ve 13. století, kdy byla hlavní trasa přeložena více na západ na průchod přes Hustopeče. Zde se posléze vytvořily dvě možnosti přechodu přes hranice a přes řeku Moravu. Jedna trasa vedla přes Lanžhot a druhá přes Hodonín a Ho-

Novohájská; po pravé straně původní trasa – úvoz (Foto Barbora Buchtelová)

Uherská stezka a její vývoj

Hlavní cesta spojující Moravu a Uhry byla Uherská stezka, hlavní obchodní trasa vedoucí z Českých zemí do Uher, pro čilý obchodní ruch s dobytčím se jí říkalo cesta dobytčí. Nebyla využívána jen pro obchodní záležitosti, ale několikrát tudy táhla česká vojska do Uher a naopak. Hojně byla trasa využívána za třicetileté války. Po ní byla mírně upravena její trasa. Za války s Turky a napoleonských válek tudy několikrát prošlo vojsko. Tyto události jsou zapsány v kronikách, které popisují plenění měst a vesniček cizími vojsky. Stezka byla využita i panovníky při jejich cestách dohodnout mír nebo na korunovaci.

líč. Z těchto dvou hlavních větví vedly ještě další odbočky. Je však zaznamenána ještě jedna možná trasa, uváděna jako vedlejší větev Uherské stezky, a to trasa vedoucí z Ostrožské Lhoty na Velkou nad Veličkou a dále na Vrbovce. Procházela tak územím Hornácka.

Všechny tyto větve Uherské stezky byly hojně využívány ještě v 19. století. Poté však byly nahrazeny železnicí. S mírnými úpravami se však tyto trasy využívají dodnes. Uherská stezka vedoucí přes Hustopeče byla nahrazena komunikací č. 425 či dálnicí D2. Vedlejší větev Uherské stezky nahradila silnice č. 71 a trasu přes Uherské Hradiště silnice E 50.

Cesty v oblasti Filipova údolí v novověku

Skrz Hornácko procházelo několik komunikací. Nejstarší dochovaná je Via exploratorium de Bohemiae, datovaná v listině z počátku 13. století, která procházela přes Vojšické louky. Tato trasa bývá uváděna jako jedna z tras Uherské stezky. Postupně se hlavní trasou skrz toto území stala cesta vedoucí přes Louku, Velkou nad Veličkou a dále na hraniční přechod do Uher. Z této cesty se pak v období novověku stala vedlejší větev hlavní obchodní cesty do Uher – Uherské stezky, která je detailně zakreslena na mapě Jana Kryštofa Müllera z počátku 18. století. Na její trasu pak navazovalo několik regionálních tras. Jednalo se o různé spojnice mezi vesnicemi a městy, panstvími a dalšími přechody z Moravy do Uher.

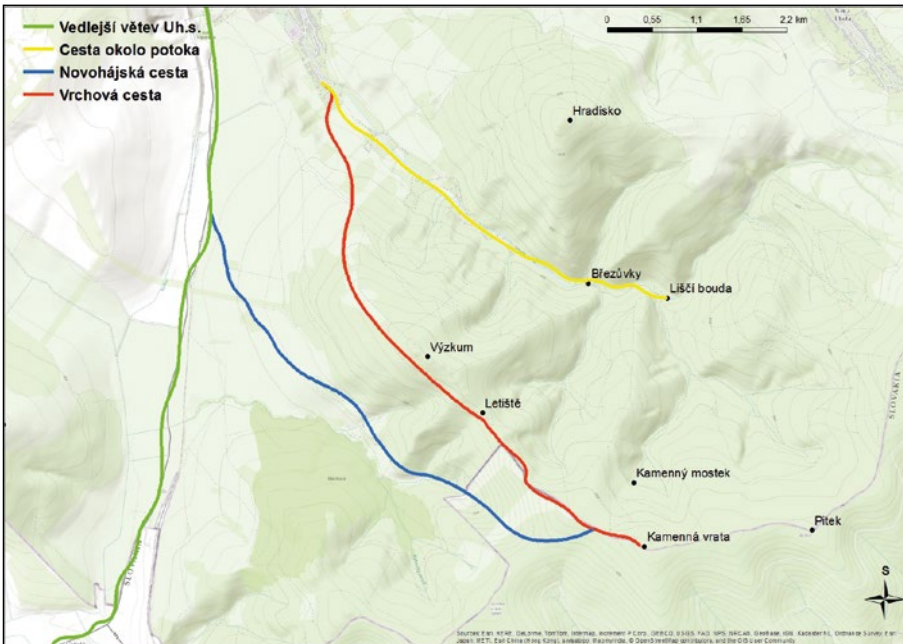
O existenci cest na tomto území se dovídáme z dochovaných map. Nejvíce to jsou mapy vojenského mapování a Mollova mapová sbírka. Svědectví nám podávají i historické písemné prameny či staré fotografie. Jejich pozůstatky jsou však viditelné v terénu dodnes jako úvozy.

Vinná stezka

Jako o jedné z nejstarších cest ve Filipově údolí se dá mluvit o cestě Vinné. Její vznik se pravděpodobně pojí s výsadbou vinic v okolí, a také se vznikem nové obce na Hornácku – Nové Lhoty na konci 16. století. Cesta začínala v Javorníku, v oblasti, které se říká Kopánky. Poté vedla na východ okolo Hradiska, kde se mírně stáčela kvůli terénu na jih a dále směřovala východně na Novou Lhotu.

Vrchová stezka

Po 30leté válce se v písemných pramenech spojených se spory mezi panstvím Strážnice a Ostroh začíná mluvit o cestě Vrchové, kdy jistý Jan Tuřanský z Hrubé Vrbky vzpomíná: *I v tom se pamatuji, že za mého mladého věku sousedí veličtí z čeládkou svou z koňmi, z kozami a ze zbrojí na nějaké loučky, při cestě Vrchovej ležící, vyjeli na trávu, kterou poddaní z uherské strany užívatí chtěli, posékli, pokazili a potom zase odtud odjeli.* Dle těchto pramenů byla tato cesta hojně využívána jako spojení mezi Velkou nad Veličkou a Myjavou. V pomístních názvech se tento název pro cestu dochoval a shoduje se také její umístění. Její pozůstatky jsou zde ještě dnes viditelné a stále se alespoň její část využívá. Tato cesta vedla na jih od Javorníka, ale kvůli rozorání polí bohužel nelze přesně zjistit kudy. Dále pravděpodobně vedla od dnešního ovčína

po vrstevnici Výzkumu, poté do svahu až ke Kamenným vratům. Odtud pak kopíruje dnešní státní hranici a míří na Myjavu. Dnes se jedná o lesní cestu, která je místy štětovaná. O využívání této trasy svědčí i to, že vedla okolo Výzkumu, který sloužil jako předsunutá stráž už v minulosti, a také zachovaný název Kamenná vrata, což byl přechod mezi zeměmi. Opevnění tohoto místa se však nedochovalo.

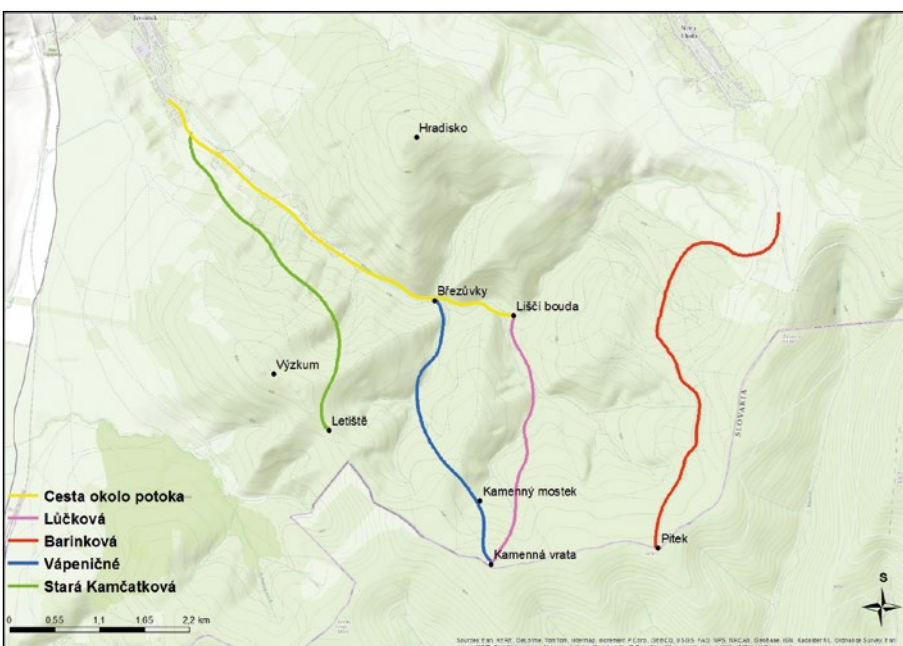
Zlodějský chodník

Na území Filipova údolí se cesty využívaly i k pašování zboží. Jedním z dokladů je Zlodějský chodník, který byl znám místním obyvatelům ještě v minulém století. Začínal v Javorníku v oblasti Kopánky. Poté šel po jižní straně kopce Hradis-

ka, kde vytvářel oblouk. Poté se napojil na Vinnou stezku na východě od Hradiska. Tento chodník se nedochoval zcela. Je znatelný pouze v části lesa na jižním svahu Hradiska v přibližné délce asi 150 m. Je zakreslen mj. jako polní cesta na mapě Jana Srpa z roku 1890.

Ostatní cesty

Podrobný popis stezek a cest na tomto území nám udává II. vojenské mapování. Je zde zakreslena cesta z Javorníka, která dále vede skrz Filipovské údolí podél Hrubého potoka. Dle zakreslení procházela kolem Březůvek, kde se stočila na jih. Pravděpodobně se nevyhnula místu, kterému se říká Kamenný mostek, odkud dále směřovala ke Kamenným vratům.

Této cestě se říká **Vápeničné**. Pozůstatek této cesty lze poznat i dle zařízení v terénu. Na tuto trasu navazovala další, které se asi před 30 lety říkalo **Stará Kamčatková**. Dnes je zde nová svážnice. Tato cesta se za Javorníkem stáčela na jihovýchod a vedla podél levého toku Hrubého potoka. Na místě, kterému se říká Letiště, se tato cesta setkala s cestou **Vrchovou**, která je zde také zakreslena.

Na západ od cesty Vrchové je zde vyznačena i cesta **Novohájská**. Tato trasa se pravděpodobně využívala již delší dobu. Svědčí o tom nález hlubokého úvozu. Tato cesta se napojovala na hlavní trasu do Uher v tomto regionu. Je zde zakreslena i **Barínková** cesta vedoucí od Pítka po vrstevnici přes Grůň, kde končí. V dnešní době je protažena až k silnici Nová Lhota – Stará Turá.

Osud cest

Velkou změnou pro místní obyvatelstvo se stalo vybudování železnice spojující Veselí nad Moravou a Nové Město nad Váhom, která byla slavnostně otevřena 8. prosince 1927.

Původní staré stezky se tak postupně začaly využívat jen jako polní a lesní cesty. Za druhé světové války však opět nabývaly na významu, kdy sloužily k převádění. Nejdelší trasa vedla z Javorníka nebo z Velké nad Veličkou k Liščí boudě, kde se dělila na dva směry. Jedna vedla ke Kamenným vratům. Tě se říká cesta **Lúčková**. Druhá vedla k Megovce, kde pokračovala na Kubíkův vrch. Další možností bylo využít silnici vedoucí přímo na Vrbovce. Tato cesta se na trase dělila na dva proudy. Využívala se cesta **Novohájská** a druhá pak pokračovala k hranici, kde se nacházely rozsáhlé louky. Poslední možností bylo jít z Velké nad Veličkou přes Molvy a Ležhory k větrnému mlýnu v Kuželově a odtud dále ke Třem kamenům.

Téměř všechny tyto trasy vedoucí přes Filipovo údolí slouží dodnes jako polní či lesní cesty. Kvůli těžbě dřeva tyto cesty byly i zpevnovány, takže se dochovaly dodnes. Zachovala se nám také vedlejší větev Uherské stezky.

Barbora Buchtelová
Malá Urbka

Mgr. Barbora Buchtelová (*1992) vystudovala historii na filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Diplomovou práci vypracovala na téma „Zemské stezky na moravsko-uherském pomezí s důrazem na uherskou stezku“. Dnes pracuje v Archivu bezpečnostních složek jako archivář.

Vršatské Podhradie

Foto Jaroslav Vyhníčka

Vršatské Podhradie je malebná dedina pod ochranou Vršatských brál. Nachádza sa asi 10 km severovýchodne od okresného mesta Ilava. Spomedzi obcí, ktoré ležia v CHKO Biele Karpaty, je najmenšia.

História spojená s hradom

Strategickú polohu pod bradlami si od praveku ľudia vyberali pre svoje osídlenie. Z doby bronzovej pochádzajú prvky lužickej kultúry – pohrebiská i prvky púchovskej kultúry. Našli sa i poľnohospodárske nástroje, dôkazy o prítomnosti slovanských kmeňov.

Prvé písomné zmienky o obci pochádzajú z roku 1439 a súvisia s rozmachom hradu. V tomto období sa obec spomína ako Podhraghye, neskôr sa objavili názvy Podhrady, Warallya, Podrahdey, Wrssatec, Podhradie či Wrssacké podhradí.

Vznik hradu sa predpokladá už v 13. storočí. V týchto časoch najviac využíval svoju strategickú polohu – mal významnú obrannú funkciu. Odolával vo vojnách husitom, ktorých baštou sa neskôr stal, bol útočiskom pánov pred armádou 10 000

Turkov, ktorí prepadli Považie v r. 1663. Neskôr ho prepadli a vypálili Tököliho povstanci (1680). Doplatil aj na ďalšie z povstaní – Rákocziho vojská ho obklúčili a vyhľadovali. Jeho sláva skončila v roku 1708, keď ho zničili cisárske vojská – nie náhodou na hrade vybuchli zásobárne pušného prachu. Po výbuchu hrad zachvátil obrovský požiar. Hrad už nikdy nebol obnovený, iba jeho štylizovaná podoba pretrvala v erbe obce.

Od histórie k súčasnosti

Do roku 1708 sa obec vyvíjala ako autonómna súčasť hradu. Vo svojich začiatkoch malo podhradie 9 domov (1598). Najväčší rozmach dosiahla obec v prvej polovici 19. storočia. V tom čase tu svoj domov malo viac ako 570 obyvateľov. Tí sa venovali predovšetkým poľnohospodárstvu.

V auguste 1962 obec vyhorela. Väčšina stavieb mala v tom čase stále pôvodný drevenicový charakter, aký dnes môžeme vidieť už len v skanzenoch. Požiar pohltil 97 % obce. Ľudia sa však nevzdali. Nechceli opustiť svoje domovy v lone prírody a postarali sa o to, aby obec doslova vstala z popola.

V súčasnosti sa počet obyvateľov Vršatského Podhradia pohybuje len okolo 230. Život tu je krásny a ťažký zároveň. V obci sa nenachádza škola, škôlka, pošta ani kostol, je tu nedostatok pracovných príležitostí. Deti musia dochádzať do školy v obci Pruské, ľudia chodia za prácou do iných obcí a väčších miest. O celkový chod obce sa stará obecný

úrad a obecné zastupiteľstvo, ktoré má päť členov. Aktívne tu pôsobí dobrovoľný hasičský zbor. O lesy v chotári sa stará miestny urbár, poľnohospodársku pôdu obrába PD Vršatec Pruské.

Čo obec ponúka

Aj v takej malej obci sa organizujú rôzne tradičné podujatia, napríklad maškarný ples. Obec sa v rámci svojich možností zapája do projektov. Takto získala nové športové ihrisko z projektu MAS Vršatec, na ktorom sa už odohrali turnaje v minifutbale medzi družstvami okolitých obcí.

Kataster obce s rozlohou 13,43 km² objíma všetky krásy CHKO Biele Karpaty. Turisti radi vyhľadávajú túto oblasť kvôli nádherným výhľadom, pokojnej prírode, histórii. Svoje si tu nájdu zdatní turisti aj rodiny s deťmi. Jedinčnú atmosféru Vršatskému Podhradiu dodávajú vápencové bradlá, ktoré sa nad návštevníkmi týčia ako mlkvi strážcovia celej Ilavskej kotliny. Na milovníkov prírody tu čaká pestrá fauna i flóra, na milovníkov histórie ruiny hradu. Občerstvenie návštevníci nájdu v miestnej krčmičke alebo v hoteli.

Veríme, že obec sa bude rozvíjať v prospech ľudí, ale aj, ako jedna z mála obcí i naďalej ostane uchránená od priemyselného ruchu, a zachová si pokojnú atmosféru v obklopení čistej a zdravej prírody, ktorá lahodí oku, ako i duchu.

**Mária Černušková
Bohunice**

Mgr. Mária Černušková (*1991) pochádza z Dubnice nad Váhom. Je kurátorkou zbierok Múzea regiónu Bielych Karpát v Bohuniciach, pracuje na Obecnom úrade v Bohuniciach, má rada históriu, umenie a prírodu nášho kraja (nie len) pod Vršatcom.

Požiar obce 1962 (Foto pan Sorček)

60 let Horňáckých slavností

V červenci 2017 uplynulo již 60 let od doby, kdy byly v přírodním areálu na Strážné hůrce ve Velké nad Veličkou poprvé uspořádány Horňácké slavnosti.

Horňácké slavnosti se svým počinem zrození v roce 1957 přihlásily k dávným tradicím veřejného prezentování horňáckého lidového umění široké veřejnosti. Nadsazeně řečeno jejich počátky lze hledat už na sklonku 19. století v účinkování hudců na Lidovém koncertě roku 1892 v Brně, kam si Horňáci pozval Leoš Janáček, a v téměř roce i v Hodoníně, ale hlavně pak na Národopisné výstavce ve Velké roku 1894 a při dlouhodobém účinkování Horňáků na slavné Národopisné výstavě československé (NVČ) v Praze v roce 1895, kde se Horňáci zapsali do paměti Pražanů a návštěvníků výstavy.

Vlastní festival

V tomto období začala skutečná popularizace lidovosti tohoto kraje, jelikož se o hru hudců, písně zpěváků a taneční projev žen a mužů začínají zajímat malíři, hudebníci, skladatelé, spisovatelé i dramatici nejen pražští a brněnští.

Na základě tohoto zájmu pojala řada zapálených folkloristů myšlenku, aby

Cimbálová muzika Joženy Kubíka v r. 1957
(Zdroj Multimediální almanach Horňácké slavnosti 1957–2007)

i Horňáci (po založení slavnosti Podluží v Tvrdonicích a Kopaničarské slavnosti ve Starém Hrozenkově v roce 1956) vytvořili vlastní slavnosti. Od nápadu přes řadu diskusí a polemik se pak první ročník Horňáckých slavností podařil zorganizovat v roce 1957.

První ročníky slavností předkládaly divákům ryze autentický folklór, který předváděly skupiny z jednotlivých obcí, mezi nimiž účinkovali i někteří účastníci NVČ v Praze, ale též i generace zpěváků a muzikantů narozená ještě za Rakouska-Uherska a v počátcích 1. republiky, ta onu národopisnou čistotu měla stále v krvi.

Počátky slavností

Od počátku sedmdesátých let minulého století (po vzniku řady cimbalových muzik, vzniku souboru Velička a Lipovjan i dětských souborů na školách) se v programech objevuje i částečná stylizace. Přesto se jednotlivé programy opíraly

a doposud se opírat mohou o celou plejádu dobrých muzik a primášů, zpěváků, tanečníků, ale i spoustu párových i figurálních tanců, množství dětských her, bohaté zvykosloví a neposledně i krojové bohatství.

V počátcích slavností se hlavním programovým dnem stala sobota a neděle – den, v němž Veličané slaví svou pouť ke sv. Maří Magdaléně. Sobotní pořad začínal obvykle ve 20.00 hodin a věnován byl hudebně pěveckým pořadům. Nedělní dvojprogram obsahoval dopolední pořady zaměřené na tradiční folklór a pak odpolední předvádění zvyků i dětských projevů. Po třech letech byly dopolední pořady přesunuty na odpoledne a večer. Bylo to nutné, jelikož v době slavné mše svaté a nedělního oběda bylo obtížné dané úkoly časově zvládat. Přesto se organizátoři v letech 1962–1964 k původní verzi vrátili.

Slavnosti se z různých důvodů (technických, organizačních, politických) šestkrát nekonaly, někdy byly uváděny programy pouze v sobotu nebo jen v neděli.

Současná podoba

Od roku 1991 jsou programy rozloženy na dny páteční a sobotní. Páteční pořady jsou zaměřeny na výročí souborů, muzik, sborů, ale též osobností. První sobotní pořad v amfiteátru je tradičně věnován dětskému folklóru. Hlavní sobotní večery čerpají ponejvíce ze zvykosloví. Tyto klenotnicové pořady mají na slavnostech po celá léta své zastoupení. Během těch 60 let jich bylo uvedeno hodně. Ty se vedle lidových zvyků, tanců, zpěvů, ba i dokonce slovesného folklóru, zaměřovaly vždy na jediný etnografický jev, kupř. svatbu a fašanek, hody nebo letnicové tance

Horňácké slavnosti 2017 (Foto Jonathan Mitchley)

(písňe kosecké, pracovní, dožínky), nebo na nejtypičtější hornácké tance, či lidový kroj. Pořady jsou sestaveny podle tématu, např. výročí souborů či muzik, osobnost kraje, hornácké vesnice, roční zvykosloví či taneční umění.

Další pořady

V posledních letech se na slavnostech objevily i mnohé doprovodné pořady, jež se konají na velickém náměstí (krojované průvody, koncerty dechové hudby Veličanka nebo Lipovjanka) a jeho blízkém okolí (zpívání ženských a mužských sborů u sochy sv. Jána, zpívání pod hradbami) i v kostele (Do kostela zvonili, Bože, milý Bože). K Hornáckým slavnostem patří i tradiční jarmarky lidových výrobků, které byly v rámci slavností zavedeny obětavou Jitkou Garšicovou-Zemanovou v roce 1978.

Nedílnou součástí oslav hornáckého folklóru se staly krojované průvody. První se uskutečnil roku 1962 v rámci sa-

Pásmo souboru Velička, 2017 (Foto František Gajovský)

ho mlýna. Tyto pořady svými programy nejen obohacují Hornácké slavnosti, ale ony je v krásném prostředí také uzavírají.

Kromě toho všeho si mohou zájemci každý rok zakoupit programový sborník. Dříve byly vydávány jen jako programové skládačky nebo útlé brožurky. V posled-

podobě a za dobrého počasí. Přece měl jedno prvenství: sobotní večerní první polovina programu *Ej, zpívajte a hrajte!* byla v přímém přenosu vysílána Českou televizí. Bylo to poprvé v historii slavností.

Od prvních Hornáckých slavností vítaly brány přírodního areálu tisíce návštěvníků z blízkého okolí i ze vzdálenějších Čech. Dnes navštíví slavnosti každoročně kolem deseti tisíc diváků. Možná je to i proto, že účinkující jsou přirození a autentičtí, že dovedou propojit zdravý folklorismus s původními tradicemi. Kéž by tomu tak bylo i v letech nastávajících.

Antonín Mička
Kozojidky

PhDr. Antonín Mička (*1945) je pedagog, folklorista a regionální spisovatel. Do roku 2011 působil jako ředitel základní školy v Louce. Byl dlouholetým členem programové rady Hornáckých slavností a stál též u zrodu Mladého Hornácka.

Hornácké slavnosti 2017 (Foto Jonathan Mitchley)

mostatného dětského dne, další až roku 1978. Ten se vyznačoval velkou masovostí, neboť se ho zúčastnilo přes tisíc(!) krojovaných občanů. Tradice pravidelnějších krojovaných přehlídek započala roku 1996. V posledních letech se průvodů účastní všechny obce regionu, takže průvody jsou pestřejší a bohatší.

U příležitosti slavností byly od prvo počátku pořádány výstavy děl výtvarných umělců, fotografických dokumentů nebo publikací o Hornácku apod.

Většina pořadů probíhá v přírodním amfiteátru na Strážné hůrce, ale některé v centru Velké u kostela, na náměstí či v zahradě domu u „Fňukalů“ (č. p. 166). V minulosti se pořady uskutečnily i na Staré Myjavě (1959), na louce Tomčalce u Sabotů (1965) či ve Filipově údolí (1984). Od roku 1994 se nedělní vystoupení realizují vždy u kuželovského větrné-

ních patnácti letech jsou obsáhlejší, mívají až padesát stran textu. Sborníky představují divákům slavnosti významné osobnosti, historii kraje, ale hlavně jednotlivé scénáře pořadů. Obsah Hornáckých slavností určuje programová rada, která byla od počátku slavností řízena dvěma ženami: prof. Zdenkou Jelínkovou a nyní Ing. Marynou Pavlincovou.

Letošní jubilejní 60. ročník slavností proběhl v popsáné

Ženich a nevěsta, první krojovaný průvod na náměstí ve Velké nad Veličkou, 1962 (Zdroj Multimediální almanach Hornácké slavnosti 1957–2007)

Milan Drgáč

Ing. Milan Drgáč je jedním z lidí, kterým vděčíme za to, že se u nás přibližně před třiceti lety začalo, po letech intenzivního konvenčního hospodaření a chemizace půdy, šířit a prosazovat ekologické hospodaření. Tak se opět dostala v zemědělství více „ke slovu“ moudrost přírody a zkušenosti i znalosti našich předků. V Bílých Karpatech díky němu vzniklo i jedno z prvních ekologických hospodářství.

inspiraci a podporu a našli ji ve Švýcarsku. Absolvovali několik studijních pobytů u svých švýcarských kolegů, kde se seznámovali s ekologickým hospodařením. Později se do této země Milan ještě vrátil sám a strávil v ní čtyři měsíce na praxi na ekologickém statku v horách.

Díky jeho zájmu, nadšení a úsilí vzniklo (v roce 1989) ve Starém Hrozenkově jedno z prvních ekologických hospodářství v České republice. Milan Drgáč patřil do skupiny nadšenců, která začala na konci osmdesátých let šířit myšlenky a principy ekologického zemědělství u nás a zakládat první ekologická hospodářství a firmy. V roce 1990 založili společně i svaz PRO-BIO, který dodnes hájí zájmy svých členů. Milan Drgáč je dlouhá léta členem rady svazu a také správcem PRO-BIO regionálního centra Bílé Karpaty pro Zlínský kraj a Hořovicko.

Poradenství

Milan si během svého života vyzkoušel i práci soukromého ekologického zemědělce na Světlově, působil několik let jako ředitel Informačního střediska pro rozvoj Moravských Kopanec nebo také jako kontrolor ekofarem či poradce.

Dnes stále poskytuje poradenství ekologickým zemědělcům v regionu. Připravuje je na pravidelné kontroly, vede jim povinné evidence na Portálu farmáře a řeší s nimi různé odborné a provozní záležitosti.

Jinak se podílí ochotně i na organizaci mnohých regionálních osvětových a vzdělávacích akcí a projektů, které jsou zaměřené na ekologické zemědělství. Můžete ho potkat každoročně jako spolupředatele třeba na biojarmarku ve Velké nad Veličkou při Ozvěnách Horňácka, na dnech otevřených dveří na různých ekofarmách, na minifestivalu ekozemědělství ve Zlíně, na školeních pro ekozemědělce, festivalu TSTTT v Uherském Hradišti nebo na školách, kde také příležitostně představuje principy ekologického zemědělství. Byl v minulosti i spolupředatelem několika česko-slovenských bělokarpatských konferencí.

Je to jinak velký obdivovatel hor a přírody a rád přírodu i fotografuje. Má rád koně, procházky v lese a pečuje o zahrádku. Je ale rád i tam, kde se zpívá a tančí – ve společnosti je ho často všude plno. Je také milovník dobrého jídla

V harmonii s přírodou s Martinem Hutařem (spoluzakladatel a jednatel PRO-BIO) (Foto Renata Vaculíková)

Narodil se 7. února 1953 v Uherském Hradišti, vyrůstal v Komni, později se přestěhoval do nedalekých Bojkovic, kde žije s rodinou dodnes.

Od mládí je jeho život spjatý se zemědělstvím a také s Bílými Karpaty. Navštěvoval Střední zemědělskou školu ve Starém Městě, kde vystudoval obor pěstitel-chovatel, ale má i výuční list se zaměřením na lesnické specializace. Po střední škole nastoupil do Státního statku Uherský Brod, kde pracoval v různých pozicích a funkcích – jako mechanizátor, agronom, později také jako vedoucí střediska ve Starém Hrozenkově. Při zaměstnání se pustil do studia na agronomické fakultě Vysoké školy zemědělské v Brně, kde vystudoval fyto technický obor. Pokračoval potom ještě i na Vysoké škole zemědělské v Praze. Tam se v rámci postgraduálního studia specializoval na pícninářství v CHKO Bílé Karpaty.

Šetné hospodaření

Už někdy přibližně v osmdesátých letech se začal intenzivněji zabývat tím, jak by se dalo zemědělství dělat jinak, šetrněji. Byly mu blízké myšlenky Rudolfa Steinera. Spolu s kamarády hledali další

Foto Renata Vaculíková

a pít – dává přednost tomu v biokvalitě, a nejlépe od zemědělců a výrobců z našeho regionu, které zná. Peče si sám doma dokonce i kváskový chleba. V posledních letech rád jezdí na vyjížďky po Kopanecích se svým čtyřnohým kamarádem konikem, kterého si našel ve Vápenicích.

Chtěla bych mu poděkovat za vše, co už udělal a stále dělá pro ekologické zemědělství, pro ochranu přírody, Bílé Karpaty, naše Informační středisko, i za 20 let společně stráveného času a spoustu krásných zážitků.

Renata Vaculíková

Mgr. Renata Vaculíková (*1970) je ředitelkou Informačního střediska Kapanice ve Starém Hrozenkově.

Na kurzu přirozené komunikace s koňmi na Janovské kolibě (Foto Renata Vaculíková)

Evropsky chráněné druhy (14)

Vrápenec malý

Foto Tomáš Soačina

V České republice žijí dva, na Slovensku tři druhů netopýrů z rodu vrápenec. Všichni jsou zákonem i evropskou legislativou (Natura 2000) chráněni. Dnes se podíváme na nejmenšího z nich, kterým je vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*), slovensky *podkovár malý*.

budov a dokonce kanály teplovzdušného potrubí. Letní kolonie samic jsou ve srovnání s jinými druhy poměrně malé, čítají okolo 20 jedinců. Větší kolonie jsou spíše vzácností. Samice má obvykle jen jedno mládě ročně, což znamená jejich velkou zranitelnost, protože výrazný pokles početnosti populace je vyrovnáván po mnoho let. Vrápenec malý je schopný lovit v podrostu světlých listnatých lesů, v parkové polootevřené krajině a hmyz dokáže sbírat i z povrchu listů. Potravu tvoří především dvoukřídý hmyz, menší druhy motýlů a síťokřídlí. Větší chycený hmyz si odnáší na odpočinková místa, kde jej teprve konzumují.

Na zimu se slétají vrápenec na zimoviště, kterými jsou nejrozličnější typy hlubokých podzemních prostor – jeskyně, štoly či rozlehlá sklepení se stálou teplotou a vlhkostí. Na zimovištích nevytváří shluky, ale volně visí na stěnách či stropě.

může netopýr předčasně spotřebovat zásoby podkožního tuku a zahynout. Ohrožující je i nevhodný způsob uzavírání vchodů do starých důlních děl a jeskyní.

Jedním z významných českých útočišť vrápence malého je zámek v Luhačovicích, který je zároveň jednou z pěti nejvýznamnějších letních kolonií netopýra velkého (*netopier velký*) v ČR. Na území Zlínského kraje jsou ještě dvě další regionálně významná útočiště, kostel sv. Jiří v Pozděchově a lokalita Štola Sintrová. Všechna tři útočiště jsou evropsky chráněná.

V CHKO Biele Karpaty je známo také několik lokalit vrápence malého. Jde většinou o přírodní úkryty: jeskyně Babky I (Mesačná jeskyňa) a Babky II nedaleko od obce Červený Kameň a propast Chmeľová SZ od obce Vršatské Podhradie. Významná lokalita s početnou letní kolonií čítající kolem 200 jedinců se nachází i ve sklepě mysliveckého zámku Antonštal SZ od obce Nemšová.

Martina Vočadlová

Foto Tomáš Soačina

Vrápenec se od ostatních u nás žijících letounů liší několika znaky. Především velice nápadné jsou blanité výrůstky na čenichu, které jim umožňují usměrňovat echolokační hlas. Tento hlas vydávají nosem – oproti jiným netopýrům, kteří hlas vydávají zpravidla ústy. V úkrytu vrápenec vždy visí volně na stropě či stěnách a při zimování se balí do létacích blan, což je pro ně zcela typické. Rovněž vynikají mimořádně obratným letem a svou specializací na lov v listoví husté vegetace. Co ale vrápenec oproti ostatním letounům nemá, je schopnost pohybovat se po zemi či prolézat skulinami.

Výskyt

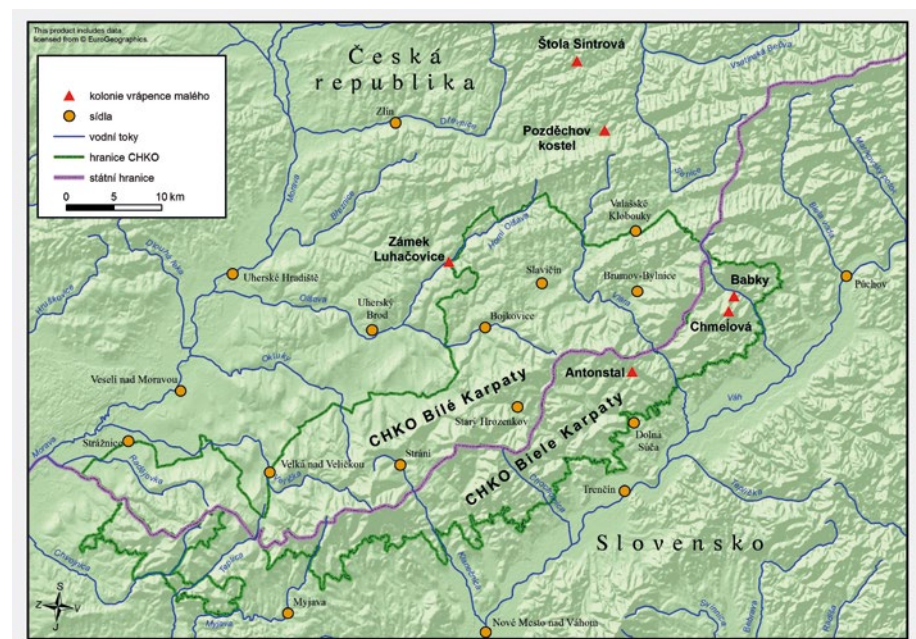
Areál vrápence malého je rozsáhlý, vyskytuje se od Portugalska po střední Asii; nejjihnější hranicí areálu je Súdán, na severu zasahuje do jižního Irsku a Anglie, severního Německa, jižního Polska, Zakarpatské Ukrajiny a do severního předhůří Kavkazu.

Ještě v 60. letech patřil tento vrápenec k nejhodnějším netopýrům. Po drastickém poklesu početnosti zůstávají hlavním těžištěm výskytu především pseudokrasové a krasové oblasti.

Vrápenec jakožto jeskynní druh na našem území však v letním období osidluje podkroví, půdní prostory velkých

Ohrožení

Vrápenec, ale i ostatní druhy netopýrů, jsou ohroženi přestavbami střech a půdních prostorů budov, kde se nacházejí letní kolonie. Další hrozbou je rušení na zimovištích. Při opakovaném rušení

Mapa Miroslav Žmolík

Naše národky oslavily třicítku

*Barevný letní aspekt ochranného pásma NPR Porážky - Přední louky
(Foto Libor Ambrozek)*

U nás na Slovácku se pořád něco slaví. Výjimkou nejsou ani Bílé Karpaty. A tak jsme předloni slavili 35. výročí vyhlášení CHKO, v loňském roce 20. výročí vyhlášení Biosférické rezervace UNESCO a určitě jste zvědaví, jestli je něco k oslavě i letos.

Samozřejmě. Letos v létě, přesně 24. července, uplynulo 30 let od chvíle, kdy se zákonné ochrany dostalo těm nejcennějším územím, která u nás máme.

Historie vyhlásování

Málokoho napadne, že až téměř do konce 80. let dvacátého století trvalo, než se rezervacemi staly takové klenoty jako Čertoryje, Zahrady pod Hájem, Jazevčí nebo Porážky – rozsáhlé luční komplexy v jihozápadní části Bílých Karpat.

Přestože místní znalec Stanislav Stánek z Korytné upozorňoval na rostlinné bohatství zdejšího kraje dlouhá desetiletí a připravil dokonce konkrétní návrhy na více než 60 rezervací, padlo intenzivnímu zemědělství za oběť mnoho cenných lokalit. Unikátní stepní společenstva v teplém předhůří zmizela beze zbytku. Až v průběhu několika let po vyhlášení Bílých Karpat za chráněnou krajinnou oblast (1980) došlo ke zformování sítě malo-

plošných chráněných území, jak ji známe dnes.

V roce 1982 rada ONV (Okresního národního výboru) v Uherském Hradišti vyhlásila 30 chráněných přírodních výtvorů (dnešní přírodní rezervace a památky) ve střední části CHKO, rada ONV ve Zlíně vyhlásila dalších deset na severu území. Uplynulo však ještě dalších 5 let, než byly konečné výnosem Ministerstva kultury ČSR zřízeny v okrese Hodonín státní přírodní rezervace Čertoryje, Jazevčí, Kútky, Machová a Porážky s rozsáhlými ochrannými pásmy, Zahrady pod Hájem, Búrová a chráněné naleziště Žerotín.

Význam tohoto kroku podtrhuje i rozloha vyhlášených lokalit – 840 hektarů a k tomu 1250 hektarů ochranných pásem!

Význam ochrany

V roce 1992, po přijetí nového zákona o ochraně přírody a krajiny, bylo pak pět nejvýznamnějších území – Čertoryje, Jazevčí, Porážky, Zahrady pod Hájem a Búrová – převedeno do národní kategorie. Tak se

z nich staly dnešní národní přírodní rezervace, z Búrové pak vzhledem k menší rozloze národní přírodní památka.

Každé z těchto území má svou jedinečnou přírodní hodnotu a zároveň i půvab pro návštěvníka. Zdejší rozlohy luk u nás nemají obdobu a o jejich druhovém bohatství a výskytu orchidejí bylo již napsáno mnoho odborných článků. Ročně je navštíví desítky exkurzí i mnoho jednotlivých milovníků přírody.

Péče o rezervace

Správa CHKO věnuje všem těmto chráněným územím mimořádnou pozornost. Velmi dobrá je také spolupráce s místními zemědělci. Na základě pečlivě připravených plánů péče jsou s nimi každoročně projednávány termíny kosení, aby bylo zachováno druhové bohatství rostlin i živočichů. Významná část prostředků z Programu péče o krajinu jde právě sem, na rozlehlé luční komplexy v jižní části Bílých Karpat.

Ze stručně popsané historie ochrany bělokarpatských luk je dobře vidět, že ani věci na první pohled tak jasné nejsou samozřejmostí a nedějí se náhodou. Také za tímto úspěchem stojí dlouholeté úsilí mnoha lidí. Desítek pracovníků státní správy i dobrovolných ochránců přírody, kteří se péčí o naše přírodní poklady věnují často celý život. Patří jim za to velký dík nás všech.

Libor Ambrozek

Důvodem ochrany NPP Búrová je kýčhavice černá (Foto Libor Ambrozek)

Vlastní kůň

trochu drahý koníček

Poslední dobou lze pozorovat módní záležitosti: rodiče svým dětem pořizují domů koně. Většinou však vůbec netuší, co všechno takový kůň potřebuje.

Nejdůležitější je uvědomit si, že kůň je stádové zvíře a velmi špatně snáší samotu. Pro chov koní jsou ideální rozsáhlé pastviny, kde se může pást celé stádo pohromadě. Pokud se někdo rozhoduje chovat koně doma, musí se ptát, jestli má vhodné podmínky, dostatečně velký prostor pro výběh a přístřešek, kam se může kůň v případě nepříznivého počasí schovat. Nemělo by se zapomenout na vhodný prostor na uskladnění sena a slámy a na hnojiště. A nebude chovaný kůň vadit sousedům?

Péče o koně

Kůň potřebuje mít zajištěnou základní veterinární péči – očkování proti chřipce, pravidelné odčervování nebo i vyšetření krve na infekční anémii. A když se kůň zraní anebo onemocní, je nezbytná pomoc veterináře, který stanoví léčebný postup. Je třeba se připravit na to, že v nejhorších případech cena za léčbu může přesáhnout i hodnotu koně.

Při dostatečném pohybu na pastvinách se kopyta koní přirozeně obrušují, přesto i tak občas potřebují odbornou úpravu od podkováře. Koně využívají

Českomoravský belgický kůň – kobyla Aznara (Foto Petr Říha)

ve sportu nebo k práci na poli či v lese se ale podkovávají pravidelně. Sportovnímu koni pořídíme obvykle hladké podkovy a pracovnímu koni do tahu podkovy s grýfy (výstupky). Podkovy mohou být potřebné také ze zdravotních důvodů.

Pokud nelze zajistit krmení koní pastvou, je důležité poříditi si dostatečné zásoby kvalitního lučního sena, případně

slámy. Doplnkovým krmivem pro koně je oves, ječmen nebo různé krmné směsi. Dávka zaleží hlavně na fyzické zátěži. Kůň si rád pochutná na vojtěšce, lněném semínku, kukuřici. Oblíbeným pamlskem je mrkev, jablka nebo i tvrdý chleba.

Výběr plemene

Na samém začátku musím vědět, co od koně očekávám a k čemu jej chci používat. Pokud chci s koněm sportovat (a jaký sport chci dělat?), vyberu si teplokrevného koně. Chci-li jej využívat k práci do tahu, tak bych si měl poříditi chladnokrevného koně. Či mít koně jen tak pro radost do lesa, tak se spokojím i s křížencem. Jaké plemeno koně si pořídím, záleží i na tom, jaké mám finanční možnosti.

Avšak, existuje velké množství různých plemen teplokrevných i chladnokrevných koní a každé je dobré na něco jiného. Je tedy třeba si uvědomovat, co si od koně očekávám, a jeho výběr si dobře rozmyslet. Ostatně existují u nás i zajímavá či ohrožená plemena koní.

Chladnokrevní koně se vyznačují klidnějším temperamentem a díky své robustní postavě se využívají především do tahu a pro práci v lese. Také najdou své uplatnění v ekologickém zemědělství

Moravský teplokrevník, plemeno Furioso XII MT (Foto Jitka Říhová)

či agroturistice. Mezi nejvýznamnější naše plemena patří *Českomoravský belgický kůň* (ČMB). Ochrana těchto koní je velmi důležitá, protože jejich počet klesá. Toto plemeno je zařazeno do genové rezervy.

ČMB má velmi početné zastoupení kolem Veselí nad Moravou a chovatelé z Veselí a jižní části Bílých Karpat se mohou pochlubit mnoha chovatelskými úspěchy. Jejich koně vyhrávají chovatelské výstavy. Hřebec ČMB jménem Maral (Rohatec) byl vyhlášen jako nejkrásnější kůň ČR roku 2015 a klisna Aznara (Tvarožná Lhota) vyhrála 1. místo tříletých klisen na mezinárodní výstavě Koně v akci v Pardubicích v roce 2011.

Teplokrevní koně jsou temperamentní, reagují vznětlivěji, ohnivěji a pohybují se rychleji než chladnokrevní koně. V období Rakouska-Uherska byl na Moravě

a i v Bílých Karpatech jedním z nejvýznamnějších plemen *Moravský teplokrevník*. Toto plemeno však bylo za minulého režimu začleněno pod jednotný název Český teplokrevník, který je nyní naším nejběžnějším plemenem. Začátkem 90. let se skupina lidí rozhodla o vzkříšení tohoto starého plemene, vyhledávala kobylky a hřebce dle rodokmenů a obnovila jeho plemennou knihu. Mezi nejaktivnější

zachránce těchto koní patří chovatel Ladislav Karásek z Velké nad Veličkou, který je zároveň předsedou Svazu chovatelů a příznivců moravského teplokrevníka.

Významné plemeno, které je odedávna chováno v Karpatech, je **Huculský kůň (Hucul)**. Je to malé houzevnaté plemeno, jehož předkové pocházejí z již vyhynulého tarpana. Je to dlouhověký a odolný kůň přizpůsobený horským podmínkám. Hucula můžeme využívat na ježdění, na skoky, do lehčího tahu, v hippoterapii nebo také na vození dětí. Je to ideální rodinný kůň, který unese i dospělého. V České republice se nachází největší počet těchto koní. Je zařazen do genové rezervy. Bohužel v Bílých Karpatech má v současné době velmi malé zastoupení.

Jitka Řihová

Autorka je cvičitelkou jezdeckých.

Huculský kůň (Kresba Dagmar Uhýrková)

Koniec Mandincovy lipy

Pravdepodobne najväčšiu lipu Bílých Karpat zlikvidovala mimoriadne prudká vichrica pred polnocou dňa 10. 8. 2017. Lipa sa nachádzala v obci Vyškovce, cca 500 m od Hribovne po poľnej ceste smerom na Vápenice pod chatou Vyškovce.

Strom mal obvod kmeňa vyše 6 m, v minulosti bol vyhlásený za pamätný. Šli sme s bratom pešo zo Zabudišovej na Vyškovecké hody, no tie sa nekonali, a tak sme šli pozdraviť pamätnú lipu, ktorú sme, bohužiaľ, našli zničenú vichricou. Naskytol sa nám veľmi smutný pohľad na zničený majestátny strom.

Už keď sme nevideli v nedeľu korunu lipy z diaľky, tušili sme niečo zlé... Naša predtucha sa potvrdila. Škoda takéhoto krásneho stromu. Zachoval sa nám v myslí a aj na záberoch.

**Jaroslav a Jozef Struhárovci
Bošáca-Zabudišová**

Zlomená Mandincova lipa, 2017; vpravo Jozef Struhár (Foto Jaroslav Struhár)

Vedúci oddelenia ochrany prírody a krajiny CHKO Bíle Karpaty Ing. Bohumil Jagoš najprve nechtel uvěřit, že byla vichřice zničena právě tato pamätná lipa s více než pětmetrovým obvodem kmene. Po navštívení daného místa a ohledání zbylého torza zjistil, že lipa byla napadena dřevomorem kořenovým, což zásadním způsobem přispelo k jejímu konci.

Jak šetřit vodou?

Není úplně pravda, že voda je život, ale veškerý život vodu potřebuje – rostliny, živočichové, houby, člověk. To je také důvod, proč se na dalších planetách zaprvé hledá voda, než může být vůbec řeč o životě jinde ve vesmíru.

Pitná voda

K získání pitné vody je podzemní voda nejlepší. Ta, oproti povrchové vodě v rybnících, jezerech a řekách, je většinou čistá – o to se stará příroda – a nepotřebuje žádnou úpravu. Lze ji bez velké obavy pít ze studánky. Avšak tento zdroj není nekonečný, jak v posledních letech již hodně

lidí s lítostí zjistilo. Hladina podzemních vod zkrátka klesá. Tento úbytek můžeme na jedné straně zmírnit tím, že zavedeme opatření k lepšímu zadržení vody v krajině, ale na druhé straně by se také něco mělo dělat s naší osobní spotřebou vody.

Český člověk dnes spotřebává ve své domácnosti v průměru kolem 110 litrů pitné vody za den. S touto *pitnou* vodou však – v podstatě

zbytečně – splachujeme i záchod nebo se sprchujeme. Jen asi 6,5 až 9 litrů na osobu přímo pijeme nebo používáme při práci v kuchyni. Zde je velký prostor pro snížení spotřeby pitné vody!

Další zdroje vody

Veřejný vodovod totiž nemusí být jediným vodním zdrojem. Kromě vlastní stud-

ny můžeme také využívat dešťovou vodu, kterou lze zachytit v sudu nebo ve větší nádrži, k zalévání zahrady nebo i splachování záchodu. Stačí jedna investice (či dotace od ministerstva životního prostředí) do okapové roury a pořádné nádrže, a je to! Při ročním úhrnu srážek 500 mm (= 0,5 m) lze ze střechy rodinného domu snadno získat několik desítek kubiků za rok.

Zachycení dešťové vody nám takto nejen ušetří peníze, ale také přispívá k tomu, že v podstatě čistá voda nezmizí do kanalizace.

Ale ani voda ze sprch či mytí rukou by nemusela být považována za odpad. I tato takzvaná šedá voda je pořád ještě použitelná. Proč ne splachovat záchod s ní, místo pitné vody? Samozřejmě to vyžaduje důmyslný systém a nějakou investici, do které ne každý z nás chce nebo může. Pokud je to váš případ, najdete v tabulce několik jednoduchých tipů, jak svou spotřebu pitné vody snížit. Uvedená opatření téměř nic nestojí.

Sud na dešťovou vodu (Zdroj www.kvalitni-jimky.eu)

Ale zpět na Zemi. Na první pohled se zdá, že na Zemi – v oceánech a mořích, v jezerech a řekách – je vody více než dost. Jenže z celkem 1,386 milionů km³ vody, co Země obsahuje, je asi 97,5% voda slaná a ze zbývajících 2,5% se většina vyskytuje v podobě sněhu či ledu. Pro život na souši je k dispozici pouze 0,7% sladké vody, převážně jako podzemní voda.

Foto Matthew Bowden

Několik tipů na šetření pitnou vodou

- Našroubujte si na kohoutek *perlátor*. Za dvacet korun vám pak teče mnohem méně vody za stejného účinku.
- Nechte si kapající kohoutek nebo protékající splachovač opravit co nejdříve.
- Neplňte rychlovarnou konvici větším množstvím vody, než potřebujete. Ušetříte si tak nejen vodu, ale i elektřinu.
- Při čištění zubů nebo umývání rukou nenechte vodu volně téci! Zastavte kohoutek nebo si připravte k oplachování sklenici vody.
- Umývání nádobí v napuštěném dřezu nebo latoru (5 l může stačit) je vždy lepší než myčka.
- Upřednostňujte sprchování před koupáním.
- A když, tak nechte vanu s teplou vodou dalším členům rodiny.
- Vložte do splachovače cihlu (nebo jiné objemové těleso).
- Při obměně si poříďte splachovač s dvojitým způsobem splachování.
- Květiny či stromy na zahradě zalévejte vodou dešťovou.
- Auto můžeme umýt s pár kbelíky dešťové vody.
- V létě vyhledávejte veřejné nebo přírodní koupaliště. Soukromý bazén je drahý v pořízení i spotřebě vody.
- Upozorněte rodinu, kamarády a kolegy na tuto stránku.

Celá pravda

Voda se nespoteřovává jen v domácnosti. Náš život vyžaduje mnohem více vody, než si uvědomujeme. Na celosvětové bázi je zemědělství zodpovědné za 70% celkové spotřeby vody, průmysl za 20% a domácnosti za 10%. V evropských zemích jsou role průmyslu a zemědělství však často přesně obrácené. Nicméně na venkově pořád platí, že se kolem vás používá více vody než u vás doma.

A pak je tu ještě tzv. *vodní stopa*. Víte, že i výroba různých výrobků, které denně konzumujeme, vyžaduje vodu? Bylo například spočítáno, že k výrobě jednoho kila sýru je zapotřebí celkem 3200l vody, kilo vepřového vyžaduje 6000l a kilo čokolády dokonce 17 000l vody. Takže i nepřímo spotřebováváme vody hodně.

A ještě...

S vodní problematikou souvisí ještě dvě další ekologické věci. První je balená voda. Myslíte si, že voda v PET láhvích je kvalitnější než ta z kohoutku? Není tomu vždycky tak a navíc platíte mnohonásobně víc (z vodovodu je to pouze 7 haléřů za jeden litr vody!). K tomu tvoří prázdné láhve obrovské množství plastového odpadu, který částečně skončí v přírodě.

Druhá věc je odpadní voda. Provozovatelé čistíček si často stěžují na to, co se všechno splachuje do záchodu: zbytky jídla a odpadky, tuky a oleje, někdy i zbytky barev a laku. Tuhý odpad tam však nepatří, jen tekutý a biologický, nikoliv chemický. Tuky ucpávají potrubí, takže i ty patří do komunálního odpadu.

Jan W. Jongepier

RECENZE

Zápisky z Horňácka

U příležitosti letošních Horňáckých slavností byla veřejnosti představena dávno očekávaná publikace *Zápisky z Horňácka na přelomu z 19. do 20. století*, kterou sepsal MVDr. Vladimír Pavlík, rodák z Velké nad Veličkou, jenž na Horňácku prožil pětáctýřecet plodných let.

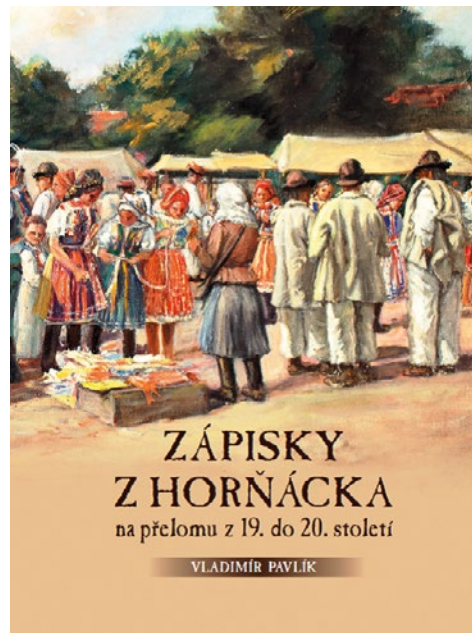
Publikace přináší řadu překrásného a poučného vyprávění ze života velických, vrbečských, novolhotských aj. starousedlíků tak, jak je Pavlík nejen odpozoroval na začátku 20. století, ale jak si je upamatoval i z vyprávění svých rodičů.

V úvodu představuje Horňácko, jak vypadalo na přelomu 19. a 20. století, připomíná zde i významné výtvarné umělce, hudebníky či literáty, kteří tento kraj

navštěvovali neb zde pobývali a tvořili. Těž zde zajímavě popisuje, jak tyto osobnosti na Horňácko – ba i prostí lidé z Horňácka do světa – tehdy cestovali. Velmi poutavě zaznamenal zvykoslovný rok, kupř. *Štědrý večer na Horňácku kolem roku 1900* či fašankové období, nebo jak probíhal jarmak i tarmak, co se kolem něho vše dělo apod. Dovíme se i o nočním pasení koní nebo tancování u muziky, hrách a jiných 'zábavách mládeže'. Jiné Pavlíkovy vzpomínky nám přibližují život kolářů či kramářů, druhé se vztahují k pálení a košťování slivovice nebo vaření povidel.

Nejobsáhlejší kapitola publikace nazvaná *Hudci* (přes 40 stran) nám fundovaně a přehledně představuje téměř všechny muziky, jednotlivé muzikanty a jejich rodinné příslušníky, kteří na Horňácku hrávali. Poučné je i představení gajdošů anebo těch, kteří do regionu příležitostně zavítali či dojížděli.

Na vydání tohoto dokumentu mají lvi podíl především manželé Václava a František Šaléovi a jejich nakladatelství Albert Boskovice a také dcera autora paní Zuzana Holá. Kniha obsahuje řadu archivních

fotografií, barevných i černobílých, má 248 stran. Publikaci je možno zakoupit v knihkupectvích na Veselsku i jinde na Slovácku za 350 Kč.

Antonín Mička

Slovácké vymalovánky

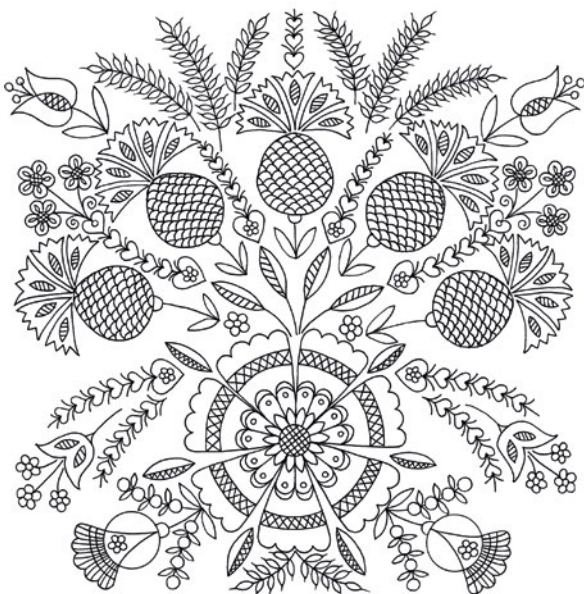
V červnu tohoto roku vydalo Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty ve Veselí nad Moravou publikaci **Slovácké vymalovánky**. Publikace nabízí více než padesát předloh k vymalování a také základní informace o historii a regionálních rozdílech ornamentu.

Historie ornamentu

Barevným ornamentům předcházela jednoduchá výzdoba černých kuchyní. Jejich zakouřené stěny se jednou za čas přemazaly novou vrstvou hliněné omítky, do které se prstem kreslily jednoduché motivy. Svislým vlnovkám se v některých částech Slovácka říkalo „hady“ a zřejmě měly symbolizovat „hada hospodářička“, který chránil dům před neštěstím.

Na černou kuchyni navazovala síň s ornamentem v podstropním pásu. Hospodně nejdříve připravily barevný podklad, na který obtiskovaly různé tvarované a do barvy namočená tiskátka z brambor, řepy nebo jiných plodin.

Naši předkové věřili na můru – přízrak v podobě vyzábě ženy, který se v noci protahoval klíčovou dírkou dveří, usedal spícím lidem na hrud' a vysával z nich život. Proto se proti ní v některých oblastech malovaly na dveře a okenní rámy svěcenou křídou „muří nožky“ (pentagramy). Později ochrannou funkci muřích nožek převzaly křesťanské motivy nebo ochranné nápisy: „Daj, Bože štěstí“ nebo „Bože, nám pomáhaj“.

Starší jednoduché techniky byly postupně nahrazovány složitější barevnou malbou. Motivy byly většinou převzaty z výšivek. Drobné kompozice zdobily například popisná čísla domů. V některých částech Slovácka se vyvinuly plošné rozsáhlé a složité malby, které byly dílem výtvarně nadanějších žen – malářeček. Pořídít si ornament od malářečky však nebylo zadarmo, a tak se rozsáhlé a pestré malby stávaly výsadou bohatších sedláků. Ornament tím začal plnit především reprezentativní účel. V současné době si ornamentovou malbu pořizují převážně lidé, kteří chtějí vyjádřit svůj vztah k tradici a ke Slovácku, a tak ornament vlastně nepřestává plnit symbolickou funkci.

Regionální rozdíly

Slovácký ornament je velmi rozmanitý. V různých částech Slovácka se od sebe liší jak volbou motivů a barev, tak i kompozicí. Ornamenty jsou sice v jednotlivých regionech vymezeny jistými pravidly, přesto umožňují tvůrcům vytvářet vlastní styly a nemusí kopírovat pouze staré předlohy. Na vnitřních stranách přebalu publikace je výběr fotografií ornamentů z různých obcí Slovácka.

Předlohy nemají žádné číselné označení ani popis. To proto, aby jejich vzhled nebyl narušen a aby si je „malíř“ po vybarvení mohl bez dalších úprav vystavit. Číslovány jsou však jejich miniatury.

Prvních 30 předloh je inspirováno ornamentem z Hluku, další sada předloh je inspirována ornamenty z jiných částí Slovácka a západního Slovenska.

V následující sadě je do ornamentových kompozic vložena jednoduchá symbolika čtyř ročních období a čtyř živlů, zatímco poslední sada ukazuje, že i v jedné obci s jedním typem ornamentiky se mohly lišit styly jednotlivých tvůrců.

Barvy lze volit buď podle vlastní fantazie, nebo se můžete na chvíli stát malářečkou či malířem slováckého ornamentu a pokusit se svůj výtvar sladit s lidovou tradicí.

Vladimír Šácha
Hluk

Mgr. Vladimír Šácha (*1979) vystudoval obor Ekologie a ochrana přírody na Univerzitě Palackého v Olomouci, v současné době působí jako učitel odborných předmětů na Střední zahradnické škole v Rajhradě. Malování ornamentů a jejich studiu se věnuje již 20 let.

Nahlédněte do tajemného světa mravenců

Mravenci patří k nejrozšířenějším suchozemským živočichům. Osídlují v ohromném množství téměř všechny suchozemské biotopy s výjimkou trvale zaledněných území. Aktuální počet všech jedinců na Zemi se odhaduje na deset miliard – 10^{16} a uvádí se, že hmotnost všech mravenců je v současnosti stejná jako hmotnost všech lidí na světě. Díky specializacím ve stavbě těla i chování mohou obsazovat různé ekologické niky a jsou dokonce schopni žít i v prostředí, které jiné skupiny hmyzu kolonizovat nedokážou.

Mravenec žlutý – *Lasius flavus*
(Ilustrace Pavel Bezděčka)

Všichni mravenci jsou dnes řazeni v rámci řádu hmyzu blanokřídlého (Hymenoptera) do jediné čeledi – Formicidae. Celosvětově se uvádí na 14 100 žijících druhů, u nás jich bylo ve volné přírodě dosud zaznamenáno 111, z území Bílých Karpat jich známe 68.

Význam

Přesto, že se jedná (při srovnání s brouky či motýly) o nízký počet druhů, ekologický význam mravenců je obrovský. Jako vysoce dominantní živočichové ovlivňují mravenci výrazně živé i neživé složky svých ekosystémů.

Také biologický význam mravenců je velký, přesto dosud nedocenený. Na loukách a pastvinách dokáže jediný druh (mravenec žlutý – *Lasius flavus*) obrátit (promísit) několik tun půdy na hektaru ročně, tedy podobný výkon, jakého jsou schopny jen žížaly. Mravenec žlutý je hojný a charakteristický mravenec všech bělokarpatských luk a pastvin.

Na méně úživných a skalnatých stanovištích mravenci obohacují nezralé půdy o dusík, fosfor, vyměnitelné kationty a humusové částičky, čímž vytvářejí předpoklady pro osídlení prvními vyššími rostlinami. Rozmělňováním mrtvého dřeva a odumřelé vegetace se mravenci řadí mezi nejvýznamnější organismy podílející se na odbourávacích procesech. Mravenci mají velký význam i v rozšiřování semen mnohých rostlin (např. violek, netýkavek, jaterníku atd.) a spor hub, včetně hub dřevokazných (např. popraška a václavka). Mravenci jsou jediný evropský hmyz, který komunikuje s producenty medovice (mšicemi a červci) a navazuje s nimi velmi těsný, někdy celoroční a oboustranně výhodný vztah, zvaný trofobióza. Základem tohoto vztahu je mravenčí péče o mšice na rostlinách a následné požíráání metabolického produktu mšic (= medovice). Mravenci nespotřebovaná medovice je významná nejen pro produkci tzv. lesního medu, ale slouží jako potravní zdroj pro dalších ca 1250 druhů hmyzu.

Potravní vztahy

Mravenci jsou až na výjimky především predátory (třebaže, vzhledem k širokému potravnímu spektru, je můžeme obecně označovat za všežravce s dominantním sklonem k predaci). Jako takovi stojí mezi bezobratlými na špičce potravního řetězce, a proto jsou schopni zřetelně reagovat na změny potravní nabídky a regulovat množství ostatních členovců ve svém teritoriu. Zároveň jsou však sami potravou některých živočichů. Nezastupitelní jsou ve výživě datlovitých ptáků a šoupálků a v období hnízdění tvoří významnou složku potravy i některých dalších pěvců, např. slavíka uherského. Plod lesních mravenců hraje důležitou roli ve výživě mláďat tetřevovitých ptáků a pro kuřata tetřeva hlušce je dokonce zcela nepostradatelný.

Hnízdo mravence hojného – *Formica polyctena* (Foto: ...)

Mravenci však pozitivně ovlivňují množství a počet druhů i některých jiných bezobratlých. V jejich hnízdech se vyvíjí a přebývá značný počet myrmekofilních (tzn. mravence milujících) živočichů, například brouků, rovnokřídlých, roztočů a dalších. Nezastupitelná a pro ochranu přírody nesmírně důležitá je např. role mravenců rodu *Myrmica* v životním cyklu některých ohrožených modrásků (jejichž housenky se vyvíjejí v mraveništích).

Mravenci však pozitivně ovlivňují množství a počet druhů i některých jiných bezobratlých. V jejich hnízdech se vyvíjí a přebývá značný počet myrmekofilních (tzn. mravence milujících) živočichů, například brouků, rovnokřídlých, roztočů a dalších. Nezastupitelná a pro ochranu přírody nesmírně důležitá je např. role mravenců rodu *Myrmica* v životním cyklu některých ohrožených modrásků (jejichž housenky se vyvíjejí v mraveništích).

Rozmnožování

Mravenci obývají rozmanité typy prostředí, přičemž většina druhů je teplomilná. Zakládají trvalé kolonie, buď tzv. monogynní (tedy s jednou královnou) nebo polygynní (s více královnami) a různým počtem dělnic. Královny jsou dlouhověké, u některých druhů rodu *Formica* nebo *Lasius* se mohou dožít i více než 20

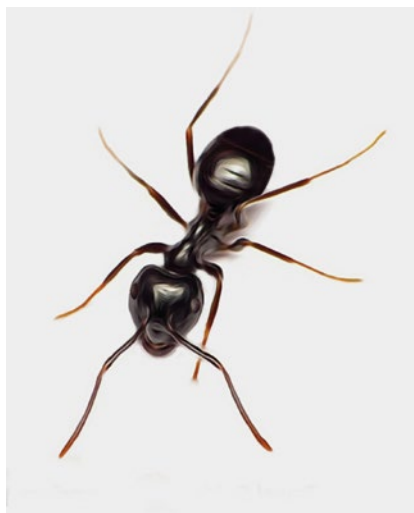

Mravenec toulavý – *Camponotus vagus*
(Ilustrace Pavel Bezděčka)

to Jan W. Jongepier)

let, dělnice mohou žít i déle než pět let. U rozvinutých kolonií dochází pravidelně každý rok k lokálně synchronizované masivní produkci pohlavních jedinců – tedy k rojení. Oplozené samice odvrhují křídla a jednotlivě nebo v malých skupinkách vyberou vhodné místo pro založení nové kolonie; hnízda jsou v závislosti na druhu zakládána na různém podkladu, většinou v zemi, v trouchnivém dřevu nebo v různých přirozených dutinách v zemi, rostlinách nebo skalách.

Mravenec černošklý – *Lasius fuliginosus* (Ilustrace Pavel Bezděčka)

Mravenci užívají ke stavbě hnízda velmi odlišných prostorů i materiálů. Snad nejmenší hnízda provozují malé a na jedince nepočtené druhy rodu *Temnothorax* (mravenci tohoto rodu jsou hojní v listnatých lesích jižní části Bílých Karpat). Ti zpravidla využívají již existujících dutinek, např. dutých žaludů, duběnek nebo oříšků, prázdných ulit nebo dutých stonků rostlin. Zemní hnízda mravenců rodů *Tetramorium*, *Myrmica*,

Lasius a *Formica* na slunných lokalitách mají zpravidla velmi výraznou vertikální strukturu, tvořící mnohaposchodový galeriový systém. Zcela zvláštní strukturu mají kartonová hnízda některých druhů rodu *Lasius*. Například mravenci černošklí (*L. fuliginosus*) hnízdící zejména v dutých kmenech, rozšívají dřevní i zemní materiál, prohnětou a bohatě naimpregnují z volátka vydatou medovicí (téměř 50% sušiny kartonu se skládá z cukru). Na tomto specifickém substrátu bují houba *Cladosporium myrmecophilum*, jejíž hyfy propůjčují tomuto tenkostěnnému útvaru dostatečnou pevnost. Snad i to je jeden z důvodů bohatého výskytu myrmekofilních brouků u tohoto druhu mravenců, jehož silná hnízda jsou běžná např. na Čertoryjích.

Architektonického vrcholu v naší myrmekofauně dosahují klimatizovaná hnízda lesního – *Formica rufa*). Podobně jako u jiných mravenců i u nich platí, že teplotní optimum pro rozvoj jejich plodu je 26–28 °C. Toho v lesích a v klimaticky chladných a na sních bohatých oblastech dosahují jedinečnou konstrukcí hnízda. Oblá kupa z jehličí zvyšuje účinnost povrchu jako slunečního kolektoru a navíc napomáhá povrchovému stékání vody při dešti. Pomocí zadržného slunečního záření a uvolňováním metabolického tepla ze svých těl jsou lesní mravenci schopni brzy na jaře vytvořit v hnízdě silné teplotní jádro. Optimální provzdušnění hnízda zajišťuje pod ní ležící část z volně nakladeného rostlinného materiálu a zabraňuje také úniku zadržené vlhkosti. Regulaci teploty a vlhkosti dosahují lesní mravenci otevíráním nebo uzavíráním otvorů (vchodů) na různých místech kupy.

Biologická organizace

Mravenci představují vrchol evoluce sociálního hmyzu (jsou to tzv. eusociální živočichové). Žijí ve vysoce organizovaných koloniích, v nichž probíhá dělba práce a kooperace při zajišťování základních životních potřeb, a také dělba práce při reprodukci (rozdělení na pohlavní

Mravenec drsný – *Myrmica scabrinodis* (Ilustrace Pavel Bezděčka)

a nepohlavní jedince). Mravenčí kolonie je fascinující ukázkou funkčního propojení různých úrovní biologické organizace, proto bývá někdy označována jako superorganismus. Aby pracovala jako celek, musí fungovat organismy jejích členů, jejich orgány i jednotlivé buňky. A naopak, život v produktivním společenství zajišťuje jednotlivcům nejen přežití, ale i šíření jejich genů, které ovlivňují pochody odehrávající se na všech zmíněných úrovních. Tak komplikovaná provázanost dějů vyžaduje maximální koordinaci, synchronizaci a integraci dílčích procesů, regulovanou řadou zpětnovazebných mechanismů působících často i mezi úrovněmi dosti vzdálenými.

Mravenec větvičkový – *Camponotus truncatus* (Ilustrace Pavel Bezděčka)

Kvalitativní a kvantitativní složení společenstev mravenců často odráží biodiverzitu nebo stav biotopů určitého území. Stále častěji se proto mravenci stávají objektem studií zaměřených na změny biotických i abiotických vlastností prostředí, úspěšnosti obnovování ekosystémů a fragmentaci stanovišť. Pro všechny tyto své vlastnosti se mravenci dostávají v posledních letech víc než kdy jindy do popředí vědeckého zájmu.

Další informace o mravencích na <http://myrmekologie.wbs.cz/>.

Pavel Bezděčka & Klára Bezděčková

Pavel Bezděčka (*1952) je kurátorem zoologických sbírek v Muzeu Vysočiny Jihlava.

RNDr. Klára Bezděčková, Ph.D. (*1965) je zooložkou v Muzeu Vysočiny Jihlava.

Dvě bajky o koních

O koni a medvědovi

Kdysi dávno žili v lesích, v rovinách i na horách divocí koně. Žili si po svém, jako všechna jiná divoká zvířata. Klisny vodily mláďata, zatímco hřebci se obvykle potulovali sami.

Jednou se jeden hřebec zatoulal do hluboké lesní rokli a tam, kde byla rokle nejužší, se znenadání setkal

O koních a vlčích

Loukou jednoho vzdáleného údolí se v podvečer loudal mladý kůň. Byl najezený a hledal místo, kde by pohodlně přespal, když v tom uslyšel vlčí zavětí. Pak druhé, třetí a než se nadál, byl obklopen několika hlodovými vlky.

„Rozluč se se životem,“ zavrčela nejstarší vlčice.

„Ano, jistě,“ ihned přitakal koník a pokračoval, „ale vás je několik a já jsem jen jeden a navíc hubený. To vás a vaše kolegy, mladá paní, nadlouho nenasytí, dovoluji si podotknout.“

„Cože?“ uklouzlo překvapené vlčici (oslovení mladá paní ji dočista zaskočilo).

„No prostě mám pro vás výhodnou nabídku. Táhle na kopci se pase skupinka několika vypasených hříbat. Jsou tlustoučká a šfavnaťoučká a navíc mimořádně hloupoučká. Já pro ně zaběhnu, něco jim napovídám a přivedu je sem. Vy zatím odpočívajte a připravte se na mimořádnou baštu, vážení přátelé.“

A než se vlci z toho proslovu vzpamatovali, koník vyskočil a uháněl svahem vzhůru, až se za ním prášilo.

„Hezky mluvil,“ řekla po chvíli vlčice, „ale až přižene tu slíbenou večeři, myslím, že si s ním mé zuby řádně podiskutují,“ dodala, olízla se a ulehla do trávy. Ulehli i ostatní vlci a poslouchali, jak jim kručí v hladových žaludcích.

Náš koník mezitím doběhl až na horní planinu, kde se páslo

s obrovským medvědem. Medvěd měl obrovské nejen tělo, tlapy a zuby, ale i hlad.

„To je mi ale náhoda,“ zařval, když spatřil hřebce. „Myslím, kamaráde, že spolu povečeříme! Já jako host, ty jako večere,“ dodal a už se chtěl vrhnout na hřebečka.

„Zadrž, můj spasiteli,“ vykřikl hřebec. „Jsem rád, že jsme se potkali, život mne totiž už vůbec netěší. Jsem však velice citlivý a nemohu se dívat, jak se na mne vrhneš. Proto, dovolíš-li, se raději otočím k tobě zády. Koneckonců vzadu mám daleko více masa než vepředu.“

„Nu, tak se otoč,“ zabručel překvapený medvěd. A to neměl dělat.

Jakmile se hřebeček otočil, vykopl zadními nohama prudce vzhůru a zasáhl oběma kopyty medvěda do hlavy. Než se otřesený medvěd vzpamatoval, byl hřebec pryč a medvědovi zůstaly dvě boule a ten obrovský hlad.

Poučení: Otočí-li se k tobě kůň zády, je konec diplomacie.

jeho domovské stádo. Přiběhl ke skupině kobyly a vychrtil na ně, že dole v údolí se smečka zbabělých vlků domlouvá na tom, že v noci napadnou jejich hříbata.

Do klidného stáda jakoby vjel blesk a za pár chvil vyrazil mnohohlavý šik rozzuřených koní dolů do údolí. Země se chvěla a dunění kopyt připomínalo zvuk blížící se bouřky. Než se vlci nadáli, řítila se ta koňská lavina přímo na ně.

„Myslím, že diskuzi s tím chytrým koníkem již nestihneš, sestřičko,“ ušklíbla se mladší vlčice a stejně jako ostatní vyrazila tryskem pryč z údolí, aby zachránila holý život.

Poučení: Se stádem naštvaných koní nelze diskutovat.

Pavel Bezděčka

Vánoční soutěž o tričko

Zúčastní se soutěže o tričko s motivem Bílých Karpat nebo s motivem koně a napiš nám správné odpovědi na tyto otázky:

1. Jaké je základní dělení plemen koní dle temperamentu?

- a) pony (malé koně) a dostihový koně
- b) teplotokrevní a chladnokrevní
- c) horkokrevní a studenokrevní

2. Kolik zubů má kůň?

- a) 36 zubů má kobyla a min. 40 zubů může mít hřebec.
- b) 21 zubů má kobyla i hřebec.
- c) 103 zubů má kobyla a 105 hřebec.

3. Co je to valach?

- a) kobyla, která ještě neměla hříbě
- b) malý kůň – poník
- c) vykastrovaný hřebec, který nemá varlata

4. Jak se jmenuje výstroj, kterou potřebuje jezdec k ježdění na koni?

- a) Na záda se připevní sedátko a na hlavu otěže.
- b) Na hřbet se umísťuje sedlo a na hlavu se připevňuje uzdečka.
- c) Na koně se přidělají třmeny, pomocí kterých jezdec vyleze na koně.

5. Čemu říkáme na koni kaštánek?

- a) rohovité pozůstatky prstů na nohách z vnitřní strany
- b) výrůstek na břicho koně, kterým v těhotenství proudí krev pupeční šňůrou
- c) rohovitý výrůstek na čele koně, který mají jednorozci

6. Jak dlouho trvá březost klisny?

- a) přibližně 11 měsíců
- b) přibližně 3 měsíce
- c) přibližně 19 měsíců

7. Která plemena koní patří do národního dědictví (genové rezervy) v České republice?

- a) český fousek, anglický plnokrevník
- b) českomoravský belgický kůň, starokladubský kůň
- c) přeštický černostrakatý kůň, fjordský kůň

8. Může kůň zvracet?

- a) Ano, nemá s tím žádný problém.
- b) Ne, jeho trávicí soustava to neumožňuje.

9. Jaký je rozdíl mezi mulou a mezkem?

- a) Jsou to potomci osla a koně, není rozdíl v pohlaví rodičů.
- b) Mula je potomek oslího hřebce a koňské klisny; mezek je potomek koňského hřebce a oslí klisny.
- c) Mula je potomek oslího hřebce a zebry; mezek je potomek poníka a zebry.

10. Jak se jmenoval kůň, na kterém jezdil náš první prezident T. G. Masaryk ve svých osmdesáti letech?

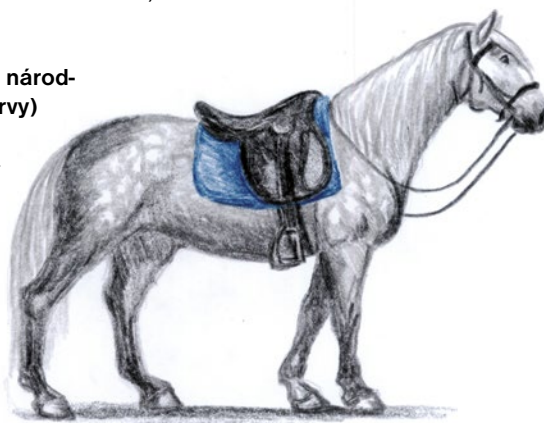
- a) Železník
- b) Hektor
- c) Jurášek

11. Jak se jmenuje mytologická bytost napůl člověk a napůl kůň?

- a) Kentaur
- b) Minotaurus
- c) Perseus

12. Jak se jmenuje kůň v pohádce Cesty formana Šejtročka od Václava Čtvrťky?

- a) Pstružák
- b) Škeblička
- c) Žemlička

Odpovědi na všech 12 otázek zašlete do **15. prosince** na email redakce@bilekarpaty.cz nebo poštou na adresu ZO ČSOP Bílé Karpaty, redakce časopisu Bílé - Biele Karpaty, nám. Bartolomějské 47, 698 01 Veselí nad Moravou.

K odpovědi napiš i svou velikost trička (např. 8 let / 10 let / XS / S / M / L / XL / XXL).

Jeden vylosovaný výherce obdrží tričko s motivem Bílých Karpat nebo s motivem koně a předplatné časopisu Bílé - Biele Karpaty na příští rok.

Správné odpovědi z minulého čísla 1/2017: tajenka vyplňovačky: BEZOB-RATLÍ; soutěž: 1.b, 2.a, 3.c, 4.b, 5.c, 6.a, 7.b, 8.b, 9.c, 10.a. Výherce soutěže: Petr Vymětal, Kroměříž.

Jitka Řihová
Dagmar Uhýrková
Veselí nad Moravou

Bílé - Biele Karpaty

časopis moravsko-slovenského pomezí

Cena předplatného:
Česká republika 80 Kč
Slovensko 180 Kč

Předplatné prosím uhradte vydavateli ZO ČSOP Bílé Karpaty,
číslo účtu: **1442785399/0800**, variabilní symbol: **1111**.
Do zprávy uveďte „časopis BBK“ a vaše jméno.

Bližší informace najdete na www.bilekarpaty.cz/csop/casopis/

Bílé - Biele Karpaty

časopis moravsko-slovenského pomezí
2/2017, 22. ročník

Vydavatel:

ZO ČSOP Bílé Karpaty
nám. Bartolomějské 47
698 01 Veselí nad Moravou
tel: +420 518 326 470
e-mail: redakce@bilekarpaty.cz

Spolupracující organizace:

Správa CHKO Biele Karpaty, Nemšová
Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty,
o.p.s., Veselí nad Moravou
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR,
Regionální pracoviště Správa CHKO Bílé
Karpaty, Luhačovice

Redakční rada: Libor Ambrozek,
Pavel Bezděčka, Tomáš Hamrlik,
Jan W. Jongepier (šéfredaktor),
Aleš Naňák, Marie Petru,
Katarína Rajcová, Jitka Říhová,
Petr Slinták, Dagmar Uhýrková

Kresby: Dagmar Uhýrková

Grafika a sazba: David Jongepier

Tisk: Tiskárna Didot, spol. s r.o.

Rozšiřuje: Mediaprint & Kapa

Koordinace distribuce: Vydavatelský servis
„Říha“

Inzerce a předplatné: Jitka Říhová

Reg. č. E 7428, ISSN 1211 – 3638,
vychází 2× ročně, náklad 2300 ks,
cena 40 Kč (DPH 10 %) / 1,50 EUR.

Čitatelia na Slovensku môžu predplatné
vo výške **6 EUR na rok** uhradiť poštovou
poukážkou na adresu:
Občianske združenie Pre prírodu,
Mierove námestie 29, 911 01 Trenčín,
tel.: +421 326 598 387,
e-mail: katarina.rajcova@sopsr.sk.
Do správy pre príjemcu uveďte „časopis BBK“.

Poděkování

V letošním roce vychází časopis Bílé - Biele Karpaty bez podpory ze státních zdrojů. Proto vřele děkujeme všem obcím, firmám, předplatitelům a příznivcům našeho časopisu za projevenou přízeň a finanční podporu (řazení dle abecedy):

Mecenáši časopisu Bílé - Biele Karpaty (3000 Kč a více):

Martin Holčík (Uherské Hradiště), Český svaz ochránců přírody (Praha), NET4GAS (Praha).

Patroni časopisu Bílé - Biele Karpaty (1000–2999 Kč):

Obec Újezd.

Podporovatelé časopisu Bílé - Biele Karpaty (500–999 Kč):

Tomáš Hladík (Svitavy), Aleš Jurčík (Vysoké Mýto), Filip Kostecký (Brno), Petr Kaňovský (Vranov u Brna), Anna Macurová (Brno), František Šišlák (Horní Lideč), Pavel Zemčík (Bojkovice), Obec Nedašova Lhota, Obec Račískovice, Obec Rudice.

Přispěvatelé časopisu Bílé - Biele Karpaty (200–499 Kč):

Jarmila Barboříková (Štítná nad Vláří), Marie Blažková (Jablonec nad Nisou), Zdeněk Benda (Uherský Brod), Tomáš Černý (Veselí nad Moravou), Josef Fanta (Moravský Písek), Kamila Filipová (Praha), Jiří Gajda (Strážnice), Michal Hájek (Hluk), Martin Horňák (Suchá Loz), Martin Hrouzek (Uherské Hradiště), Kamila Chaloupková (Řádlo), Jan Jagoš (Velká nad Veličkou), Jiří Kadlec (Napajedla), Vlastimil Kuřimský (Uherský Ostroh), Jitka Můčková (Strážnice), Josef Navrátilík (Nová Lhota), Helena Novosadová (Brno), Zdeněk Pek (Valtice), Michal Stránský (Staré Město u Uherského Hradiště), Jiří Suchý (Bystrice pod Lopeníkem), Aleš Sumec (Brno), Milan Šašinka (Brno), Božena Šebestová (Frýdlant nad Ostravicí), Kamila Šimůnková (Veselí nad Moravou), Jiří Šípr (Kuřim), Jindřich Šmiták (Brno), Petra Štěpánková (Brno), Karla Vincencová (Brumov – Bylnice), Ivo Zetík (Větrní), Základní škola Luhačovice.

Redakce

Titulní strana: holubinka zlatá (Foto Roman Maňák)

Sledujte nás na
facebook

ZO ČSOP Bílé Karpaty
Nezisková organizace

- Aktuality
- Pozvánky na akce
- Časopis Bílé-Biele Karpaty

- Fotogalerie z akcí
- Knihy o Bílých Karpatech
- Přátelé se stejným zájmem

Pojďte s námi do přírody!

Otevřeli jsme pro vás již více než 80 lokalit.

Blíž přírodě

Objevte studánku, kde žijí mločí skvrnití.

Mločí studánka, Myslík / Frýdek-Místek

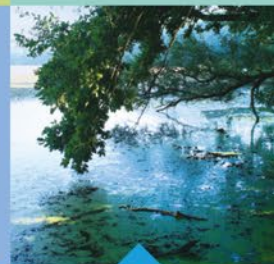
Porovnejte si délku skoku s blechou nebo jelenem.

Zásmucká Bažantnice, Zásmuky / Kolín

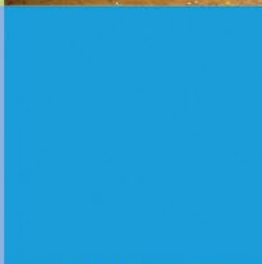
Otužte se v přírodním knajpovišti.

Semanínská stezka, Semanín / Ústí n. Orlicí

Obejměte druhou největší lípu v ČR s obvodem kmene 11,7 m a stářím 600 let.

Sudslavický okruh, Vimperk / Prachatice

Poučte se o jediné lokalitě kriticky ohrožené byliny kandík psí zub v ČR.

Medník, Hradištko / Praha – západ

Pozorujte až 160 druhů ptáků.

Rezervace Štěpán, Děhylov / Ostrava

Pohrajte si s vodním mlýnkem.

Capartické louky, Capartice / Domažlice

Navštivte pozorovatelnu bobrů.

Vodní svět, Lesná / Tachov

Učte se poznávat přírodu nejen očima.

Les plný smyslů, Krásná Lípa / Děčín

Podívejte se na líhniště pro hady a ještěrky.

Mokřadní louka Kolo, Slavkov / Uh. Hradiště

S Českým svazem ochránců přírody jsme v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě zpřístupnili veřejnosti již více než 80 přírodně cenných lokalit.

Nahoře: Národní přírodní památka Búrová u Suchova (Foto Jan W. Jongepier)

Dole: les Hrabina u Strání (Foto Jan W. Jongepier)